

(411), 6 - 12 ianuarie 1998

Nr. 1

ANUL IX

Victor Babiuc
ministrul Apărării

pag.
8-9

**Regele
Mihai I**

pag. 10-11

**Sucesiunea
regală**

**Principesa
Margareta**

Sorin Alexandrescu
**Atitudinea stilistică,
sau despre
Tudor Vianu**

pag.
13-15

Mulți dintre invitații dineului oferit de Majestatea Sa regele Mihai I în seara de 30 decembrie 1997 au mărturisit, la plecare, că asistaseră la un moment istoric. Discursul regelui a fost neobișnuit de amplu și lipsit de convenționalism. Emoția sa vizibilă a ridicat și ea cu câteva grade temperatura sălii. Distincția, onestitatea, demnitatea cu care regele Mihai I a suportat un destin dramatic impuneau, ca totdeauna, respect oricărui martor de bună-credință.

30 decembrie 1947 nu a însemnat doar ziua abdicării regelui Mihai I și începutul lungului său exil, ci și data ieșirii României, pentru o jumătate de secol, din europenitate. Înlăturarea monarhiei, în 1947, a însemnat pierderea celei mai importante legături cu Occidentul, spre care România se orientase decis de la nașterea sa, prin unirea celor două principate.

Cadrul însuși al dineului - vila Lac 5, tipică, pînă și prin ornamentație, pentru vtile nomenclaturii comuniste din perioada internaționalistă - vorbea de la sine despre surprizele pe care hazardul istoriei le oferă oamenilor.

Mai trebuie adăugat că o parte din emoția sălii se datora și unui sentiment (justificat sau nu, timpul va arăta) de „sfîrșit”: la această oră, monarhia nu pare să mai aibă șanse în România. Dacă nu i-ar fi fost atât de frică de lipsa de legitimitate a regimului său, dacă nu ar fi fost atât de marcat de vinovăția comuniștilor față de regele Mihai I, președintele Ion Iliescu ar fi închis de mult discuția asupra monarhiei

printr-un referendum. Cu atît mai mult cu cît, la începutul regimului Iliescu, regele Mihai I era aproape necunoscut în România. Dar nici acum, cu acest anunț al succesiunii, rezultatul unui referendum nu ar determina schimbarea formei de guvernămînt.

De ce, dacă regele Mihai I a anunțat în mai multe rînduri că va respecta Constituția actuală și legile țării, iar monarhia nu este acceptată de majoritatea populației României, s-au declanșat pe loc, după acel dineu, reacțiile nervoase ale

GABRIELA ADAMEȘTEANU

Complicațiile unei zile istorice

PDSR și PD? În anumite momente, cele două partide se reîntînesc pe aceeași platformă, ca altădată, sub largă umbrelă a FSN. În fapt, este firesc să fie așa. Procedura ilegală și grosolană prin care ani de zile regelui Mihai I nu i s-a permis să intre în țară poartă semnătura liderilor ambelor partide care au alcătuit cîndva un cuplu politic: președintele Ion Iliescu și premierul Petre Roman.

S-au făcut auzite în aceste zile și glasuri

sustinînd că „nu era momentul” ca regele Mihai I să facă anunțul succesiunii. Dar i se poate pretinde unei personalități istorice, al cărui gest istoric a scurtat un război mondial, să aștepte „un moment potrivit”, dincolo de 50 de ani, pentru a anunța ce dorește să se întîmple după ce îi va „sosi clipa”?

Cînd, anul trecut, regele Mihai I a susținut cu generozitate integrarea României în structurile europene și transatlantice, nu au existat voci care să-l conteste. Dar cînd și-a anunțat dorința de a se stabili în țară, ca orice cetățean român al cărui exil s-a sfîrșit, da. Restituirea proprietăților confiscate de regimul comunist merge mult mai încet în România decît în celelalte țări. Dar „decomunizarea” se face printr-un set de măsuri obligatorii în care intră deopotrivă restituirea proprietăților, accesul la dosare, reformarea serviciilor secrete etc. Și pe acest drum-standard va merge și România, dacă nu vrea să rămînă în „zona gri”.

Puținele șanse ale monarhiei în România, la această oră, nu înseamnă însă că de-acum înainte nu trebuie luat în calcul un curent monarhist mai conturat, cu un marketing de altă calitate decît cel de acum cîțiva ani. Privită cu ochii de azi, semnarea apelului monarhist de către cei trei miniștri - Caramitru, Bottez, Gavrilescu - care își criticau propriul guvern pare un gest și mai ireponsabil. Sau mai oportun.

„A juca la două capete” este un vechi sport local, de la care cei ce ocupă fotoliile de decizie s-ar cuveni să se abțină.

2 CONCURSURI CU PREMII

COMENTARIU POLITIC cu tema

„Bilanțul unui an:
Guvern și Președinție“
Se vor acorda următoarele premii:
PREMIUL I: 500.000 lei
PREMIUL II: 250.000 lei
PREMIUL III: 100.000 lei

COMENTARIU ECONOMIC cu tema

„Situația reformei:
bilanțul unui an, perspective“
Se vor acorda următoarele premii:
PREMIUL I: 500.000 lei
PREMIUL II: 200.000 lei

Cerințe textuale se vor depune la secretariatul redacției revistei „22“, din Calea Victoriei 120, et. 1, sector 1, 70179, București, cu specificarea „pentru concursul cu premii“, sau vor fi expediate prin poștă pe adresa menționată.

DATA LIMITĂ DE PRIMIRE A TEXTELOR: 15 IANUARIE 1998

Doamnei
Gabriela Adameșteanu

Pe marginea articolului
d-lui Totok, publicat în nr.
48 al „22“, vă trimitem rîndu-
rile de mai jos pentru Curier „22“.
Vă mulțumesc.

Al dumneavoastră,

Dr. Dan Stănescu
Bruxelles, 11 decembrie 1997

Am citit cu multă atenție rîndurile
d-lui Totok și-i împărtășesc mai toate
opinile. Aș dori să fac unele precizări la
cele afirmate de domnia sa.

Astfel, d-l Totok scrie că Antonescu
„a ordonat internarea sistematică a e-
vreilor în lagăre asemănătoare lagăre-
lor de concentrare naziste“. Aceasta
este adevărat pentru evreii din Basarabia
și Bucovina. Dar nu pentru cei din „Ve-
chiul Regat“, ci și pentru cei din Transil-
vania rămasă sub autoritate românească,
de unde evreii nu au fost deportați.

Mai departe, d-l Totok scrie, printre
altele, că „economia națională a fost
supusă «românizării», «proprietățile
evreiești au fost expropriate», iar „ele-
vii și studenții evrei au fost excluși
din școlile și universitățile românești“.

Reputatul istoric american Hitchins
(*Rumania 1866-1947*, Oxford, Claren-
don Press, 1994, p.484) arată că, după
statisticile oficiale, numărul evreilor din
diverse întreprinderi industriale și co-
merciiale ar fi scăzut de la 28.225, în
noiembrie 1940, la 6.506, la 1 martie
1943. El precizează însă că rapoarte
secrete mai credibile estimează acest
număr la mai mult de 21.000, în primă-
vara lui 1943. Cîț privește „româniza-
rea“ întreprinderilor, proprietate a evreilor
și a cetățenilor străini, cifra acestora
a scăzut numai de la 53.919, în septem-
brie 1940, la 41.640, la 1 iunie
1943. Ar mai fi de adăugat că în multe
întreprinderi și firme comerciale „româ-
nizarea“ a fost formală, foșii proprietari
sau directori evrei continuînd să dirijeze
aceste întreprinderi sub conducere
românești.

Este foarte adevărat că elevii și stu-
denții evrei au fost excluși din școlile și
universitățile românești. Ar trebui poate,
însă, să se precizeze faptul că școli și facul-
tăți pentru elevii și studenții evrei au
continuat să existe, după știința mea,
cel puțin în București, cu cadre didacti-
ce din elita intelectualității evreiești,
exclusă din învățămîntul oficial.

Aceste precizări nu trebuie în nici un
caz privite ca o încercare de atenuare a
responsabilităților pentru grozăviile su-
ferite de populația evreiască din Româ-
nia în anii regimului Antonescu, ci nu-
mai ca o montare a unui tablou prezen-
tat uneori numai în alb și negru.

Ce proporții are „conflictul“
de la Odorheiu Secuiesc în
realitate și ce importanță i se
dă?

Ca o persoană străină de
cauză, dar nu străină de ce se întîmplă
în județul nostru sau chiar în țara noastră,
am citit și ascultat cu mult interes
comentariile și interviurile date de dife-
rite persoane și personalități, printre care
mai multe interviuri date de domnul se-
cretar general al Guvernului, Remus
Opriș, dintre care ultimul văzut de mine

este cel publicat în paginile acestui
săptămînal.

1. Domnul secretar general afirmă că
s-a dus la Odorheiu Secuiesc pentru
„detensionarea“ conflictului existent, de-
oarece ar fi cunoscător al situației juri-
dice și al conflictului în sine. Mai afirmă
că s-a dus acolo „pentru abordarea dia-
logului, în spiritul toleranței și al re-
spectării unor angajamente anterioare
și bineînțeles pentru aplicarea legii“.

Locuitorii municipiului știu bine că
această „abordare a dialogului“ a în-
ceput cu sosirea la fața locului nu nu-
mai a domnului secretar general și a re-
prezentanților Congregației, [nimii Ne-
prihănite], ci și cu camioanele care au
adus mobilier pentru locuința pe seama
măicuțelor (nu pe seama viitorilor copii
handicapați!), dar și cu trupele de jan-
darmi. Astfel a început scopul pașnic
de abordare a dialogului, în care, pe
bună dreptate, populația municipiului și
conducerea acestuia au văzut o dem-
onstrație de forță, prin care să se in-
staleze în clădirea neterminată locui-
țele măicuțelor Congregației. De altfel,
secretarul general al Guvernului a spus,
într-un alt interviu, că a venit la
cererea Congregației și pentru punerea
în aplicare a deciziei irevocabile a
Curții de Apel din Tirgu-Mureș.

Ar fi fost bine să se arate conținutul
acelei decizii irevocabile, deoarece se
ocoloște; mai mult, într-o emisiune la
Antena 1, degeaba a încercat senatorul
Veresťy Atila să arate acest aspect,
nu i s-a permis, a fost întrerupt de co-
ordonatorul emisiunii și de d-l Pruteanu.

Acea decizie irevocabilă nu se re-
feră la instalarea Congregației în clădirea
neterminată, ci la obligarea Consiliului
municipal de a permite continuarea lu-
crărilor de investiții.

Consiliul municipal a dispus oprirea
lucrărilor, deoarece acestea nu erau
corespunzătoare planului de construc-
ții, s-a omis tocmai esențialul, acele in-
stalații și construcții speciale care sînt
destinate persoanelor handicapate.

Cu privire la valabilitatea titlului de
proprietate al Congregației, sînt proce-
se în curs, fiind abia în fază de început.
Concesionarea terenului nu s-a fă-
cut pentru construirea de case de copii,
ci pentru o instituție specială pe seama
copiilor handicapați din Odorheiu Secu-
iesc și din împrejurimi. O asemenea in-
stituție, așa cum recunoaște domnul
secretar general, trebuie să funcționeze
cu persoane specializate, deoarece
maicuțele nu se pot ocupa cu astfel de
copii la standarde impuse de lege.

2. Pe bună dreptate, locuitorii de
prin părțile locului se întreabă dacă mai
este posibil ca o „Congregație“ să fie
impusă cu forța jandarmeriei acestui
municipiu, metodă folosită în evul me-
diu, respectiv o astfel de societate de
„binefacere“ va mai avea sau nu re-
spect în fața locuitorilor, sau vor fi con-
siderate ca un organism impus de orga-
nele de stat centrale. Dar dacă se re-
cunoaște că această clădire a fost planifi-
cată și respectiv este în construcție pe
seama unor copii handicapați, de ce
este totuși folosită ca sediu, ca locuință
a maicilor și personalului Congregației?

3. Face, probabil intenționat, confu-
zie între copii handicapați și noua denu-
mire dată de Ordonanța de Urgență nr.
26/1997 privitor la copiii aflați în difi-
cultate, considerînd că în noțiunea de copii
aflat în dificultate se include și copilul

SCRISORI OPINII

handicapat, „pentru că această sin-
tagmă, de copil aflat în dificultate,
acoperă și noțiunea de copil handi-
capat, și pe cea de copil orfan, da-
toarea faptului că absența părinților
poate și trebuie să fie considerată
ca un handicap...“.

Dacă așa ar sta situația, nu ar mai fi
necesară o reglementare aparte pentru
handicapați, categoriile pentru care exis-
tă chiar un Secretariat de Stat, înființat
prin HG 1100/1990 și ale cărui atribuții,
organizare și funcționare au fost regle-
mentate de HG 1161/1990, care defi-
nește și categoriile de handicapați.

Pentru copilul aflat în dificultate, al
cărui statut este reglementat de Ordo-
nanța de Urgență a Guvernului nr.
26/1997, există definiția chiar în art. 1,
și anume: „... copilul se află în difi-
cultate dacă dezvoltarea, securitatea
sau integritatea sa, fizică sau mora-
lă, este periclitată“. Aici nu se vorbește
de handicapați, categoriile a cărei situa-
ție este reglementată aparte, așa cum
am arătat. Se omite chiar de secretarul
general al Guvernului dispoziția impe-
rativă prevăzută de Ordonanța de Ur-
gență a Guvernului nr. 26/1997, care,
în alineatul 3 al articolului 41, prevede
expres: „Este interzisă înființarea
unor centre de plasament, altele
decît cele existente prin reorgani-

municipal. Țasa se numește în limba
maghiară ninea de consilier muni-
cipal, retrăc cuvînt cu cuvînt, depu-
tat (reprezent) în autogovernarea
localității respective.

În limba înană s-a preluat de la ro-
mani noțiunea municipiu, dar acesta
era nume dărașelor romane care a-
veau dreptă autonomie în treburile
interne (X, ed. Academiei RSR,
1975, p. 57). Așa ar trebui să fie și la
noi, și în această direcție trebuie mers,
dacă vrem să apropiem de Europa.
Prin diferite metode de inducere în
eroare a opinii publice, precum că a-
cordarea aninomie locale ar pre-
zenta un peș integrității țării. Deși,
recent, prin ricarea în sfîrșit a Cartii
europene autonomiei locale, a-
doptată la Sbourg la 15 octombrie
1985, prin Lea nr. 199/1997, publi-
cată în Moniul Oficial nr. 331 din 26
noiembrie 19, s-a făcut, cel puțin pe
plan legislativ pas înainte, care însă
ne va fi de fo numai dacă și aplicăm
cele reglemente în această Cartă.

5. Deși, înervat acordat săptămi-
nului, domn secretar general sus-
ține că în calibă pe care o are putea
să intervină dărece comunitățile tre-
buiească apărate să nu se simtă ame-
ninate nici de dăcurile statului și nici
de conflictele (se nasc în interiorul
lor, trebuie săenționez că această
comunitate nu fost amenințată din
interiorul său (și ci nu se poate vorbi
de amenințare) deoarece Congregația
„instalată“ de diul nu era din interior,
fiind adusă din județ, dar chiar dacă
în realitate nu ast o amenințare din
partea structurii statului, prin pla-
sarea trupelor dandarmi în localitate,
care au înconjuț dealul pe care se
află clădirea și seau la 10-20 metr
unul de altul, respectiv patrolau în mu-
nicipiu, în conștir locuitorului munici-
piului a apărut o amenințare din
partea structurilor statului.

Sînt sigur că, cazul în care decia
Curții de Apel și fi referit la instala-
rea Congregației aceea clădire, exe-
cutorul judecătoreț ar fi trecut la exe-
cutare.

Cînd primarul micipiului și Consi-
liul municipal au coliderat că interven-
ția secretarului general al Guvernului a
fost abuzivă, au av în vedere nu nu-
mai împrejurarea cădac ar fi existat o
hotărîre judecătorecă irevocabilă în
privința instalării Congregației în acea
clădire s-ar fi supusese hotărîri, sau
ar fi fost executată (executorul jude-
cătoreș, dar au av în vedere și dis-
pozițiile art. 8 din Ca europeană a
autonomiei localeare în punctul 3
prevăde textual:

„Controlul administrativ asupra au-
torității administrației publice locale
trebuie executat cu ispectarea unei
proporționalități între mploarea inter-
venției autorității de nrol și impor-
tanța intereselor pe te acesta înțe-
lege să le protejeze“.

Hajdú Dezso

Miercurea Ciuc, la 2 decembrie 1997

Un desen de la cititorii

Arh.
Crișan
Atanasie

**zarea leagănelor și a caselor de
copii, cu excepția centrelor de
plasament de tip familial“.** Oare
chiar secretarul general al Guvernului
vrea să încalce această dispoziție lega-
lă, prin susținerea posibilității înființării
școlii în cauză în baza acestei ordonan-
țe de urgență și nu pe baza reglemen-
tărilor necesare copiilor handicapați?

4. Dar „politizarea“ acestei proble-
me, inclusiv de domnul secretar gene-
ral, rezultă din felul cum se simte „lignit“
de denumirea în limba maghiară a
noțiunii de municipiu, respectiv face o
retrădare cuvînt cu cuvînt, și nu a în-
țelesului noțiunii. Astfel se susține că
„autogovernarea cu rang de județ“ ar fi
o ficțiune pentru desenarea consiliului

PREȚURI LA ABONAMENTELE INTRNE

Foarte avantajos pentru cadre
didactice, elevi, studenți, pensionari,
foști deținuți politici și
veterani de război:

- Numai 12.000 lei pe 3 luni,
cu expdiere la domiciliu
(reducere 38%);
- Numai 9.500 lei pe 3 luni, cu ridicare
de la redacție (reducere 51%).

Acest program este subvenționat
de Asociația Est-Libertés
**PRACTIC JUMĂTATE DIN EXEMPLARELE
PRIMITE SÎNT GRATUITE.**
Pentru celelalte categorii de cititori
abonamentele sînt, de asemenea,
cu reducere:

- 15.000 lei pe 3 luni (reducere 23%),
cu expdiere la domiciliu;
- 12.000 lei pe 3 luni (reducere 38%),
cu ridicare de la redacție.

Cei interesați sînrugați
să achite la sediu redacției
(Calea Victoriei 10) sau să
expedieze prin mdat
postal suma
corespunzătoare, e adresa:
Revista „22“
cont 45103532 BC Filiala
sector 1, Calea Victoriei 155,
Bloc D1, București
Adevărințele (taloide
pensie, adevărințe colare
etc.) valabile un an
expediază pe adres:
Revista „22“
Calea Victoriei 120, setor 1,
București, cu specificarea
pentru Serviciul de Dițzare.

MĂRIRILE DE PREȚ NU AFECTEAZĂ ABONAMENTELE DEJA ACHITATE

ANDREI CORNEA

Partidele la un an de la alegeri

Cum stă Puterea

La capătul unui an destul de greu și de agitat, când, în general, inflația a fost ridicată, nivelul de trai a scăzut, șomajul a crescut, când sărăcia continuă să rămână endemică în România, când scandalurile politice s-au ținut lanț, când nu am fost acceptați în primul val nici în NATO, nici la negocierile pentru aderarea la UE, când performanțele instituțiilor au rămas scăzute, corupția importantă în pofida eforturilor de a o reduce, când s-a aflat prea puțin despre faimoasele dosare ale revoluției și mineriadelor, când, pe scurt, majoritatea așteptărilor pentru o relansare rapidă, așteptări existente după alegerile din 1996, au fost înșelate, sondajele de opinie arată ceva aparent incredibil: conform CURS, dacă acum ar avea loc alegeri, CDR ar obține 42% din sufragiile celor ce ar vota (față de cca. 30% obținute la alegerile de anul trecut).

Trăim în plin suprarealism politic? Nicidecum. Există mai multe motive pentru această paradoxală situație:

Mai întâi, trebuie observat că toți politicienii importanți - fie aflați la putere, fie aflați în opoziție - sînt, încă din toamnă, sau chiar din vară, în continuă scădere de popularitate. Dintre toți, însă, cota absolută cea mai bună (pozitivă) și scăderea cea mai mică o înregistrează președintele Constantinescu. Chiar Victor Ciorbea, considerat de foarte multă lume ca un prim-ministru insuficient de ferm, dacă nu chiar ca un om slab, chiar dacă bine intenționat, păstrează, în urma tuturor pierderilor, o popularitate considerabil mai ridicată decît cea a lui C.V. Tudor sau Ion Iliescu, cei mai populari lideri ai Opoziției. Așadar, deși oamenii sînt relativ nemulțumiți de performanța Puterii, ei judecă performanța

Opoziției (privind retrospectiv sau nu) ca fiind încă mult mai rea; ceea ce, în cazul unor alegeri, ar avea drept rezultat o victorie categorică a CDR.

Pe de altă parte, cred că populația are tendința să identifice CDR cu președintele Constantinescu (așa cum identică PDSR cu Ion Iliescu); or, cum performanța președintelui a fost considerată, în general, pozitivă, ea „a tras” în sus și punctajul CDR, în pofida faptului că partidele principale ce o compun, PNTCD și PNL, nu par să stea grozav, judecînd după popularitatea scăzută a liderilor lor.

Mai este, desigur, încă ceva: în pofida inconsecvențelor și a nerealizărilor, a micilor sau marilor scandaluri din cadrul coaliției, totuși, acest guvern a realizat mult mai mult într-un an decît guvernul Văcăroiu în patru: restructurarea sectorului minier, închiderea unor întreprinderi falimentare, accelerarea privatizării (chiar dacă sînt așteptări); s-a obținut o ieșire din conul de umbră în care România trăise sub regimul Iliescu și, chiar dacă nu am intrat încă în NATO, și nici în UE, sîntem mult mai bine plasați în vederea admiterii în ambele instituții decît eram mai an. Inflația a fost cît de cît stăpînită, dolarul s-a oprit în jurul cotei de 8.000 lei. Toate disputele din interiorul coaliției, neînțelegerile dintre miniștri sau parlamentari, deși păgubitoare pentru eficiența guvernării, la care se adaugă numărul infernal de mare de ordonanțe, ordonanțe de urgență și de hotărîri de guvern au contribuit laolaltă la sentimentul că „se întîmplă” ceva, au creat o impresie de frenezie a schimbării, a experimentului. În pofida preiașării sumbre, coaliția a rezistat, iar includerea UDMR la guvernare nu a lezată unitatea țării, așa cum au afirmat

și afirmă naționaliștii. Toată agitația guvernamentală, oricît de dezordonată ar fi fost ea uneori, a apărut multora preferabilă stagnării caracteristice guvernării Văcăroiu. Cel puțin o astfel de mișcare îți permite să sperî că, pe viitor, unele gafe vor fi îndreptate; dar nemișcarea nu-ți lasă deschisă nici o speranță.

Chiar presa - scrisă sau electronică - care, în general, nu a menajat deloc puterea, a lucrat indirect adesea la menținerea unei popularități relative destul de ridicate a acesteia. Lansîndu-se adesea în previziuni catastrofice care nu s-au îndeplinit, sau anticipînd dezastre guvernamentale neadeverite, presa a sugerat, fără voce, că cei de la guvernare sînt mai buni decît se credeau. Astfel, faptul că remanierea guvernamentală nu a fost o rotație de cadre, cum preziseseră *ayatollahii* presei române, sau că Adrian Severin a demisionat, contrar previziunii aproape generale, a devalorizat, într-o anumită măsură, pretenția de omnicșială a jurnalistului român, echilibrînd oarecum în schimb autoritatea unor politicieni.

Dacă, în sondaje, CDR o duce neașteptat de bine, USD (PD) o duce rău, de abia avînd 8%, față de 13% la alegeri. O explicație ar fi puțina vizibilitate a lui Petre Roman, „retras” în funcția de președinte al Senatului; alta ar consta în acreditarea imaginii create de presă a unui partid „șantajist” și certăret. PD are toate ponoasele unui partener de coaliție mai mic care trebuie să-și negocieze mereu termenii participării sale (ceea ce se întîmplă și cu UDMR). Or, pentru mentalitatea românească, negocierea este încă văzută drept o acțiune nedemnă, contrară cerințelor moralității publice și politice.

Cum stă Opoziția

În Opoziție, PDSR se află într-o situație critică, avînd numai 16% din sufragii. Greu afectat de defecțiunea fracțiunii ce a format ApR a lui Teodor Meleșcanu, încercînd să atragă atenția asupra sa printr-o contestare fără măsură și fără sens a Puterii, PDSR și Ion Iliescu se află într-un declin ce pare iremediabil. Dar nici rivalul, ApR, care,

după o ascensiune fulgerătoare în popularitate în prima parte a anului, a intrat apoi în declin, nu pare a se simți prea bine: acest partid pare a fi tot mai mult o non-entitate: nu se prea știe ce poziție au liderii săi, ce opțiuni politice și economice fundamentale au, iar prezența lor mediatică este modestă.

Cu 12% din opțiunile actuale ale electoratului (față de cca. 5% la alegeri), PRM s-a aflat, mai ales în prima parte a anului, într-o ascensiune puternică. Dificultățile reformei, disputele asupra integrării României, coaliția cu UDMR, retorica zgomotoasă și catastrofică a lui C.V. Tudor, anemia partidelor din opoziția democratică (PDSR și ApR), dezordinile din PUNR - toate au concurat la sporul de popularitate a acestui partid, care, prin relațiile bune cu Jean Marie Le Pen, sugerează tot mai mult intenția de a reprezenta extrema dreaptă naționalistă în România. PRM a absorbit anul acesta toți nemulțumiții radicali de reformă, alți din categoriile sărace, cît și dintre privilegiatii regimului Iliescu, dar dezamăgiți de partidul acestuia, cei pentru care naționalismul intrinsec reprezintă ultimul refugiu. Totuși, din septembrie, popularitatea liderului PRM a început să scadă și ea, ceea ce anunță cel puțin o plafonare, dacă nu un început de declin.

După un an de guvernare, așadar, coaliția guvernamentală se poate considera relativ mulțumită de imaginea sa în ochii populației; guvernarea i-a erodat imaginea, dar, în mod relativ, mai puțin decît s-a întîmplat același fenomen cu imaginea Opoziției. Se poate chiar crede că mai marea sulețe și plusul de pragmatism al liderilor, care au acceptat să introducă în guvern personalități neînregimentate politic, vor fi bine primite.

Un an greu, de tatonări, de încercări și ajustări, a trecut. Va aduce 1998 începutul relansării economice și pe cel al unei ameliorări a nivelului de trai? Chiar dacă nu exclusiv, acestea depinde esențial și de capacitatea coaliției și a guvernului de a funcționa mai eficient, de a evita disputele și crizele inutile. Oricum, popularitatea unei guvernări nu se poate baza la nesfîrșit doar pe impopularitatea adversarilor săi!

Drept la replică

Uzînd de dreptul la replică, vă rugăm să publicați reacția noastră la afirmațiile pe care domnul Remus Oprîș le-a făcut la adresa Ligii Pro Europa în intervalul său din numărul 51/1997 al revistei „22”. Iată textul la care ne vom referi: „(...) doamna Smaranda Enache, vorbind în numele Ligii Pro Europa, s-a plasat în abordarea problemei ab initio de partea Consiliului Local. Căci nu am apucat bine să ajung la București de la Odorhei, că din partea Ligii Pro Europa a și venit un protest împotriva demersurilor inițiate de noi. Deci sub nici o formă nu pot spune că implicarea Ligii Pro Europa în această chestiune a fost obiectivă.”

Nu putem decît să deplîngem faptul că secretarul general al guvernului recurge la insinuări și distorsionări inacceptabile privind poziția Ligii Pro Europa. Textul citat conține afirmații nefondate, ce pot fi interpretate ca acuze calomnioase la adresa Ligii Pro Europa, subminînd imaginea și credibilitatea acesteia în chiar miezul unui proces de mediere care încă nu s-a încheiat. Cui prost?

În acest context este de datoria noastră să informăm opinia publică că Liga Pro Europa s-a abținut, pe parcursul întregii desfășurări a conflictului de la Odorhei Secuiesc, de a orice fel de declarații sau acțiuni prin care să fi luat partea vreuneia din părți și s-a limitat la contactele și informarea necesare unei interpretări corecte și competente a cazului, a contextului mai larg în care acesta s-a produs, din dorința de a contribui la soluționarea sa imparțială.

Totodată, Liga Pro Europa a considerat că imparțialitatea este imperativă și în cazul guvernului. „Protestul” la care face referire domnul secretar general al guvernului este probabil scrisoarea personală care i-a fost adresată domnului prim-ministru, Victor Ciorbea, la 8 decembrie 1997. Neavînd asentimentul destinatarului pentru a o face publică, ne vom limita la reproducerea pasajului referitor la conflictul de la Odorhei Secuiesc: „Implicarea, în litigiul de la Odorhei Secuiesc, a domnului secretar general al guvernului Remus Oprîș, de partea uneia din părți, riscă să transforme diferendul de interese dintre consiliul local și o congreagație privată într-un conflict interetnic. Această atitudine parțială a fost, deloc întîmplătoare, inițiată de guvernul Văcăroiu, cînd, înainte de instalarea noului executiv, la 27 noiembrie 1996, a emis Hotărîrea nr. 1346 prin care a atribuit terenul în litigiul Mitropoliei Bisericii Române Unite de Alba Iulia. Implicarea guvernului într-un litigiu privat, în care justiția este chemată să aducă lumină, constituie o încălcare a principiului separării puterilor. Considerăm, domnule prim-ministru, că veți lua măsurile necesare pentru ca hotărîrile guvernului să nu se ia sub presuinea unor forțe ostile integrării euro-atlantice. Vă asigurăm că Liga Pro Europa, cît și alte organizații de drepturile omului, sînt gata să colaboreze cu dumneavoastră pentru ca expertiza acumulată în societatea civilă să fie fructificată.”

Creдем că exprimarea temerilor de mai sus nu are cum să fie echivalentă cu „a lua partea” uneia din părți, căci, după știința noastră, guvernul nu este parte a conflictului.

Smaranda Enache
Copreședintă a LPE
5 ianuarie 1998

PS pe scurt

Traian Bănescu a demisionat

Ministrul Transporturilor, Traian Bănescu, și-a înaintat demisia pe 29 decembrie în cadrul ultimei ședințe de guvern din acest an. Ea survine în urma afirmațiilor critice la adresa mersului reformei și a stilului de desfășurare al ședințelor de guvern, pe care ministrul le-a făcut într-un interviu apărut în *Evenimentul zilei*.

Deși primul-ministru i-a acordat un termen de 10 zile pentru a retracta afirmațiile, Bănescu și-a reiterat poziția. Victor Ciorbea a declarat că numirea succesurului pentru titlatura Transporturilor se va face după sărbătorii în urma discuțiilor cu liderii PD, partid cărui îi revine acest portofoliu.

Extrase din interviul acordat de Traian Bănescu Evenimentului zilei

• Este pentru prima oară în istoria noastră postdecembristă cînd un guvern nu domină viața politică • Guvernul României nu este capabil să declanșeze marile dezbateri publice • Guvernul se află un urma unor inițiative venite adesea chiar din interiorul coaliției, dar la nivel parlamentar. Presa e plină de orice alte subiecte, numai de subiectul vital, care este reforma, nu se vorbește. Guvernul actual poartă toată vina pentru această deficiență • Acest guvern este departe de a face reforma la nivelul la care i s-a cerut, chiar de instanțele exterioare ale țării, cum sînt FMI și Banca Mondială • Cabinetul Ciorbea este departe de a fi făcut ce trebuie pentru reformă și la viteza la care trebuia acționat. Guvernul nu are practic forța să-și asume marile decizii • Anul 1997 a demonstrat că Executivul a retractat mare parte din deciziile pe care le-a luat. Amintiți-vă de lista cu lichidările de întreprinderi, de stat - asta nu înseamnă reformă • Cabinetul Ciorbea a ratat primele șase luni, cînd avea un suport extraordinar din partea populației să facă absolut orice • Președintele Constantinescu a scăpat boii „în lupta anticorupție”, în care președintele nu are atribuțiuni. El a încercat să pună pe piciorul instituții neconstituționale • Imi pare rău că trebuie să o spun, dar PNTCD este un partid desuet, care repetă lecția interbelică, pentru o Românie trecută prin comunism și aflată, fatalmente, în 1998 •

GABRIEL ANDREESCU

Moștenirea lui Adrian Severin

Simt nevoia să clarific un lucru de la început: nu l-am considerat pe Adrian Severin un ministru perfect. El este, desigur, responsabil pentru stilul inadmisibil al purtătorilor de cuvânt ai MAE. Nu e vorba numai despre Gilda Lazăr, ci și despre alții care i-au urmat. Chiar recent, în luna decembrie, un astfel de comunicat se referea la „apetența specială a semnatarei articolului „Floriana Juncan” pentru mediile diplomatice din București” comentind „fantezia fierbinte a d-rei Juncan, care scapă în mod periculos de sub control la stimuli cu rezonanță italiană”. Acest limbaj descalifică instituția. Cred că Adrian Severin putea fi mai rafinat în ceea ce privește reînnoirea conducerii ministerului. În sfârșit, interviul care a condus la demisia însemna angajarea într-o aventură politică nelalocul ei pentru șeful diplomației românești. Calificarea Alianței Civice drept organizație extremistă, un alt aventurism gratuit.

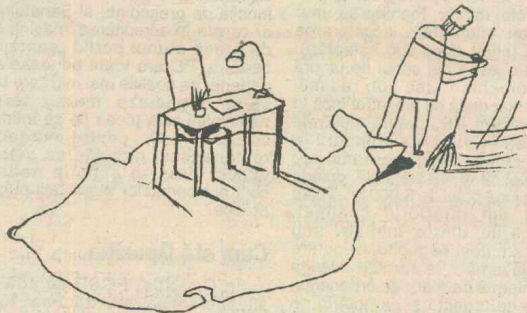
Aceste greșeli țin însă exclusiv de fața îndreptată spre interior a activității sale. Reușitele (promovarea relației cu Ungaria, tratatul cu Ucraina, parteneriatele strategice cu Italia și Statele Unite, susținerea șanselor de integrare în NATO etc.) au o valoare considerabilă. Cu Adrian Severin în fruntea MAE puteam fi liniștiți în ceea ce privește combustibilul locomotivei care împinge România spre Europa instituționalizată. Poate în un alt criteriu mai important, pentru evaluarea prestației ministrului de Externe? Eliminarea sa lasă pe umărul celor responsabili o greutate pe care nu știu cum o vor duce. Despre această responsabilitate voi vorbi acum.

Presă

Principalul actor al răsturnării lui Severin este, desigur, presa. Grupul care a lansat cea mai feroce campanie împotriva nominalizării lui Adrian Severin ca ministru de Externe – în raport cu orice alt potențial ocupant al vreunui loc în viitorul guvern – este și cel care s-a organizat pentru a obține demiterea lui. Știm, presa are rolul de „watch dog” al democrației. Ceea ce nu înseamnă că anumite evoluții din presă nu pot juca rolul contrar. Am în vedere monopolizarea spațiului public de către un infim număr de ziaristi, proces care a atins un nivel peste limita de pericol, în ultimul an. Așa nota că legislațiile din țările cu tradiție democratică sînt foarte grijulii cu eventualitatea unui astfel de monopol. Ca exemplu: proprietarul unui cotidian dintr-un oraș american nu are dreptul la licența pentru postul de radio și postul de televiziune local. În caz contrar, populația s-ar găsi manipulată – politic, comercial – de orice magnat agresiv.

Adevărul, Antena 1, PRO TV, Național, Tele 7abc nu sînt, după cîte știu, în mîna aceluiași grup politic ori financiar. Printr-un proces a cărui dinamică ar fi bine să o aflăm într-o zi, oamenii de presă care conduc cotidienele centrale au ajuns să acopere o parte considerabilă din spațiul presei electronice sau, mai bine zis, secțiunea ei politică. Un monopol realizat pe cale informală, dar prin asta în nici caz mai puțin amenințător. Întîmplător sau nu, majoritatea acestor baroni ai presei s-au făcut vinovați de ceea ce Comunicatul CSAT din 23 decembrie numea „încercări de tensionare a relațiilor sociale, interetnice și interprofesionale, menite să creeze României o proastă reputație internațională; de difuzare de informații false în legătura

ră cu oamenii politici, pentru compromiterea lor”. Primitivi (Marius Tucă), instabili (Ion Cristoiu), cinici (Dumitru Tinu), de o agresivitate patologică etc., vedetele presei românești au obișnuit spiritul telespectatorului cu un nivel înspăimîntător. Lipsa lor de calificare politică este invers proporțională cu intensitatea cu care servesc grupuri de interese suficient de vizibile. Acești ziaristi joacă rolul unor actori politici, nu rolul unor ziaristi. Desigur, nimeni nu poate interzice Adevărului, Antenei 1 etc. de a duce propria lor strategie mediatică. Dar asta nu ne oprește să semnalăm amenințarea acestui monopol de presă la adresa democrației. Andrei Severin este victima unui clan straniu, prin el, linia spre o evoluție pro-europeană eficientă a politicii externe românești.

Guvernul Ciorbea

Costurile actualului monopol de presă nu ar fi atât de mari dacă oamenii politici cu cele mai mari responsabilități și-ar respecta demnitatea de oameni de stat. Telespectatorii au putut observa, la emisiuni precum mizerabila alcătuire dirijată de Marius Tucă, postura umiltoare pe care o acceptă membrii Executivului ori ai Parlamentului. Ceea ce „omul de pe stradă” știe mai puțin este că multe dintre deciziile discutate în ședințele Guvernului se iau cu preocuparea față de opiniile jurnaliștilor. Grijă ministrilor și secretarilor de stat de a întreține bune relații personale cu baronii presei a ajuns să depășească preocuparea față de substanța deciziilor lor. Desigur, orice om politic are nevoie să-și construiască și să-și menajeze imaginea publică. Dar nu trăindu-și condiția. A respecta presa nu înseamnă a fi slugarnic cu ea. Atunci cînd decid în funcție de părerea lui Ion Cristoiu ori a lui C.T. Popescu, înalții noștri oameni de stat trădează nu numai propria lor demnitate, ci și responsabilitățile conferite de Constituție împreună cu rezultatele procesului electoral. Sacrificîndu-l pe cel care a îndeplinit cu eficiență datorile ce-i reveneau din programul de guvernare, premierul Victor Ciorbea a deschis o cutie a Pandorei.

Președintele

Rolul hotărîtor în eliminarea lui Adrian Severin l-a avut Emil Constantinescu, dînd-CSAT logica unui guvern paralel. Nu am nici cea mai mică îndoială asupra bune-credinței a actualului președinte, și nici în ceea ce privește opțiunea sa pentru o Românie aflată în rînd cu democrațiile occidentale. Aceste două atribute, desigur importante, nu sînt însă suficiente pentru a contracara slăbiciunile sale.

Rădăcina lor este, cred, excesiva sa preocupare pentru imaginea electorală. Ar fi fost momentul ca Emil Constantinescu să realizeze că locul său în istorie este dat de rigooarea slujirii intereselor de stat și nu de procente capătate în sondaje. Cum s-ar motiva altfel, decît prin această asimetrie, faptul că Emil Constantinescu refuză prezența la cel mai important forum al organizațiilor neguvernamentale, dar nu la un popular meci de fotbal? Cum să-mi explic stringerea de umăr prietenească, acordată la ieșirea dintr-o reuniune, lui C.T. Popescu, ziaristul care l-a atacat mai demult într-un mod absolut arbitrar și umilitor?

Există vreo legătură între preocuparea pentru popularitate, slujirea României pe plan internațional și cazul Severin? Iată problema relațiilor României cu Ungaria și, mai general, problema maghiară. Motorul relațiilor cu Ungaria a fost Adrian Severin. Ce se va întîmpla după plecarea acestuia? O gafă în contextul atmosferei tensionate din jurul cererilor UDMR ar putea răci imediat relațiile cu Ungaria. Își închipuie Emil Constantinescu că situația ar putea fi echilibrată prin succese în raporturile cu „grii” Europei? Cine cunoaște clasa politică germană știe că

principalul responsabil dacă la granița noastră de la Vest va fi plasată frontiera lui Huntington. Și, desigur, vom rămîne în afara civilizației de tip european dacă Emil Constantinescu va milita, alături de colegii săi din CSAT, pentru un stat ale cărui fundamente sînt Biserica și Armata.

Partidul Democrat

Liderul Partidului Democrat a lovit cu piciorul, la final, în scaunul pe care Adrian Severin aștepta judecata CSAT și a premierului Ciorbea (formula unui senator PD). Criticile lui Adrian Severin la adresa lui Petre Roman din celebrul său interviu sunau, e adevărat, amenințător. Ele au apărut într-un moment util pentru alte scopuri. În acest sens, mișcarea lui Petre Roman este explicabilă. Dar faptul că decizia sa a făcut complet abstracție de interesele publice nu se uită ușor. Nu i se va uita nici faptul că s-a unit cu forțe politice din afara PD împotriva unuia dintre membrii marcanți ai partidului. „Înfrîngerea” colegului său îi va fi, sînt aproape convins, contraproductivă pe termen lung. Există toate motivele ca mulți demnitari PD să privească, în perspectivă, spre un lider mai puțin imprezvizibil.

Andrei Pleșu, ca ministru de Externe

Numirea lui Andrei Pleșu ca ministru de Externe reprezintă una dintre cele mai interesante idei ca răspuns la demisia lui Adrian Severin. Nimeni nu se îndoiește de onestitatea lui, nici de farmecul personalității sale. Andrei Pleșu va mări stabilitatea guvernului Ciorbea. Imaginea sa pe plan intern corespunde „stilistic” posturii de șef al diplomației românești. Probabil situația lui îi va permite să opereze mai ușor schimbările necesare în MAE. În sfârșit, prezența sa personală, în orice mediu diplomatic, nu poate fi decît reconfortantă.

Dar aici, cred, atuurile lui Andrei Pleșu se opresc. În poziția de ministru de Externe, ar fi fost absolut necesară o înțelegere de substanță a dreptului internațional. La fel, comunitatea internațională ar fi trebuit cunoscută după coordonatele ei politice. Cu idei de genul „Europa este un roi de albine”, politica externă a României ar mai putea fi salvată doar de îngerii. Ar fi putut înzestratul Andrei Pleșu să elaboreze, împreună cu omologul său ucrainean, așa cum a făcut Severin, scrisorile care au permis semnarea și apoi ratificarea tratatului dintre România și Ucraina (după ce formula stabilită de Cîiașu fusese contestată)? Ar putea descifra Pleșu, cu siguranță necesară, texte juridice nici măcar mai complicate decît cele ce-i definesc atribuțiile pe plan extern? Cum se va descurca el la negocierile pe teme comerciale – componentă importantă a temei relațiilor externe?

La aceste întrebări de fond aș mai adăuga două detalii. Primul, dificultatea administrării uriașei instituții care este MAE. Andrei Pleșu arată a fi impetuos în discursuri, politica externă românească are însă nevoie de impetuoșitate acțiunii – în plan administrativ și în plan politic. (Cine îl putea egala, în impetuoșitate, pe Adrian Severin?)

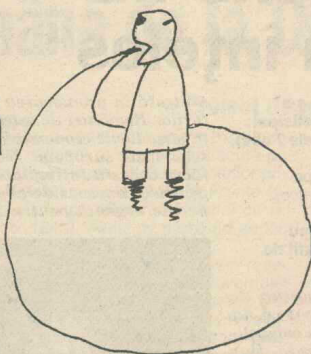
Apoi, aș denunța relația „prea strînsă”, după părerea mea, a noului ministru de Externe cu unul dintre foștii agenți de influență ai lui Ion Iliescu (eu, cel puțin, așa l-am cunoscut): Augustin Buzura, directorul Fundației Culturale. Există suspiciuni asupra legăturilor dintre Buzura și Virgil Măgureanu. Mi-e teamă ca nu cumva consecințele acestei relații să se vadă în noile proiecte ale lui Andrei Pleșu.

Dar toți îi urăm ca a aceste întrebări, sau îngrijorări, Andrei Pleșu să găsească un răspuns pozitiv.

RADU CĂLIN CRISTEA

O cruciadă involuntară

Îesirea de pe scena diplomatică a d-lui Adrian Severin depășește aria unui simplu incident politic, intrând în seria unor modele, pe cât posibil, de ocultat. Las de o parte despărțirea atât de emotivă de fostul șef al diplomației de la București, elogiat de unii ca un martir sacrificat de forțe ce nu i-au priceput mesajul, dezgustându-i pe alții care l-au tratat ca pe un fanfaron cu ambiții megalomane. D-l Severin a reușit să ște patimi la tot pasul, atrăgând polemici de care în primul rând un ministru de Externe ar fi trebuit să se ferească. Pentru că rostul său era unul cu limite extrem de simple: trebuia să fie doar un lider al diplomației, ceea ce putea însemna în deosebi spirit de cooperare în echipă, abilitate în negocieri, farmec personal aplicat cu discreție, cât mai puține asperități în relația cu presa, prudentă în declarații, reprezentarea cât mai impersonală a unei culori politice și, dacă mă pot exprima astfel, o inocență adaptabilă la orice context. Sint reguli și norme topite într-un cod diplomatic pe care fiecare membru al breslei și-l asumă în cadrul specific acestei meserii. Din nefericire, cu destulă constanță, cadrul respectiv a părut să fie prea restrictiv pentru personalitatea d-lui Severin care a dovedit o originală vocație în sfidarea tiparelor consacrate ale evoluției oricărui diplomat de carieră. Apărind în destule posturi paradoxale, d-l Severin a părut tentat să-și verifice competența în maniere adesea strident atipice diplomației. Vreau să spun, în esență, că d-l Severin a preferat să răspundă foarte natural unor impulsuri poate juste și chiar eficiente în alte situații, dar fatale pentru diplomație. A plătit pînă la urmă tocmai pentru acest tip păgubos de candoare. Luînd pe cont propriu o cursă cu obstacole grele și reușind să semene inamicii în prea multe locuri, d-l Severin avea să clacheze inevitabil atunci când a cerut sprijinul unei echipe de care nu știuse cum să se mai descotoarească. Sprijin refuzat în condițiile știute.

Spionii în carne și oase, dar invizibili

Interviul d-lui Severin din *Azi* a însemnat, încă de la publicarea sa, un calcul politic riscant pentru că avea prea multe necunoscuturi. D-l Severin a intenționat, bănuiesc, să vinde foarte mulți iepuri dintr-un singur foc. Nu am date care să mă îndreptățească să asociez frustrările d-lui Severin în ceea ce privește poziția sa în ierarhia Partidului Democrat cu trimiterea la agenții infiltrați la virful unor partide politice. Era, în schimb, un act sinucigaș să arunci această suspensiune asupra întregii prese care, de altfel, avea să și riposteze prin figurile ei notorii. În același interviu, d-l Severin recunoștea, de altfel, pe un ton aproape glorios, că se află într-un război surd cu mass-media, unul din motivele acestui raport accidental fiind însuși faptul că unii din detractorii săi ar fi agenți aflați în soldă străină și deghizați în directori de publicații. Acesta a fost doar începutul cruciadei părăsite la mijlocul drumului de un Adrian Severin strivit sub greutatea unei armuri din care nimeni nu s-a mai aruncat și-l scoată. Nici președintele, nici premierul, nici PD-ul. Interviul său din 22 septembrie a părut să-i prindă pe picior greșit în primul rând pe cei care s-ar fi convenit să fie eventual părtași la explozivele sale mărtu-

risiri: e vorba de d-nii Constantinescu, Ciorbea și Roman. Nu mai vorbesc de faptul că d-l Severin a făcut abstracție că era, totuși, un mecanism important în angrenajul unei coaliții politice ce avea să afle despre demersul său de la televizor. Să acceptăm însă că, dat fiind sensibilitatea probelor invocate, acestea trebuiau ferite de prea mulți ochi. Nu-mi pot imagina cum va fi presupus fostul ministru de Externe că vor reacționa mediile diplomației occidentale la dezvăluirile sale. Înclin să cred că, pur și simplu, d-l Severin n-a meditat profund la această ultimă chestiune, deși tocmai ea s-ar fi convenit să fie cel dintâi criteriu în evaluarea oportunității de a-și face sau nu publice revelațiile. În același interviu ghinionist, d-l Severin afirma: „am văzut cu ochii mei probe indiscutabile despre agenți străini bine finanțați din afară”. Fie și numai dacă d-l Severin ar fi fost un modest jurnalist la un ziar de provincie, și nu ministrul de Externe în exercițiu, s-ar fi convenit să fie nespuse de precat în lansarea unor date atât de fierbinți. Or, d-l Severin se confesa deja ca un om fără incertitudini. Ce puteau fi însă aceste „probe indiscutabile”? E cert că d-l Severin s-a buziut temeinic pe sursele sale, excluzind bunăoară ipoteza că ar fi fost doar manipulat și împins să servească interese diferite de ale sale. Fostul șef al diplomației românești a reacționat iarăși ca un demnitar ce pare dezangajat de alte responsabilități, în afara celor impuse de propria conștiință. Indiferent cîte de blîndate ar fi fost dovezile sale, în măsura în care n-a perceput SIE și SRI ca pe niște servicii dubioase ori nesigure, calea firească ar fi fost să le pună mai întîi în mișcare pe acestea și, abia ulterior, dacă rezultatul anchetei nu l-ar fi satisfăcut, să fi apelat la soluția extremă a declanșării unui scandal public. Cum „Externele” n-au un serviciu propriu de informații, iar SIE și SRI au părut luate din oală de anunțul său, n-ar mai rămîne teoretic decît varianta ca d-l Severin să fi aflat unele și altele prin gesturi de curtoazie, poate interesată, ale unor agenți externe. Mă întreb însă dacă în acest foarte plauzibil caz d-l Severin n-a fost cumva cuprins de un puseu de impardonabilă sinceritate, aruncînd pe piață date cu o destinație mult mai restrînsă? Să presupunem, totuși, că d-l Severin n-a văzut doar idei, ci chiar dovada existenței unor spioni în carne și oase. Cu atît mai mult, într-o atare situație dînsul a încălcat uzanțele diplomației în tratamentul aplicat spionilor. D-l Severin a localizat fără echivoc spațiul de manevră al preținșilor agenți, deși, în orice țară normală, acest gen de dezvăluire capătă un caracter public doar după arestarea și judecarea spionilor respectivi sau retragerea lor în țările pe care le-au slujit. Se ajunge adesea în tribunal, acolo unde acuzația de spionaj e confirmată sau nu de justiția țării lezate. În alte situații, deconspirarea se face într-o discreție totală, atunci cînd nu se apelează la instrumente mai perfide (foarte populare, mai ales în perioada războiului rece), cum ar fi transformarea agentului

respectiv într-un canal voluntar sau inconștient de intoxicare a serviciului „mamă”. Demascarea spionilor este, îndeobște, doar ultimul episod al unor negocieri de culise în urma cărora țările implicate definesc proporțiile publicității date unor împrejurări din care caută să scoată cît mai mult profit. Mă întreb, însă, punînd încă o dată în balanță mai ales implicațiile externe ale dezvăluirilor sale, la ce profit se va fi gândit d-l Severin atunci cînd s-a decis să dea în vileag vreo doi-trei directori de ziare românești vinduți, chipurile, agenturilor străine? Luînd în considerație toate circumstanțele știute sau bănuibile ale gestului d-lui Severin, calcularea consecințelor acestuia, îndeosebi în străinătate, a frizat cel mai pur amatorism, dacă nu chiar inconștiența. Este cert, de asemenea, că d-l Severin s-a abătut iarăși de la canoanele diplomației, sîrînd direct la bregata spionilor și neapelinî la sumedenia de proceduri intermediare ce i-au stat la îndemînă. Poate că în viața d-lui Severin spionii au alte înțelepciuni decît în accepțiunea clasică. Oricum, comportamentul său a buimăcit mediile politice și jurnalistice pentru că, pe de o parte, dînsul vorbea fără să-i tremure glasul de spioni, iar pe de alta aștepta ca serviciile abilitate să probeze calitatea de spion a persoanelor în cauză.

Adio, pe ruinurile unei democrații în pericol...

Simptomatică este și declarația de presă a d-lui Severin după acel plin de betesuguri Comunicat al CSAT. Din acel text confuz și plin de paragrafe ce se bat cap în cap a reieșit că d-l Severin a fost constrîns să demisioneze nu atît pentru substanța afirmațiilor sale, cît pentru procedura comunicării lor în calitate de ministru de Externe, ca și pentru unele imprecizii semantice în definirea conceptului de agent străin. „Mijloacele politice folosite nu au fost cele mai adecvate” – ca să-l cităm pe liderul PD, Roman. Cu toate hebele sale, Comunicatul CSAT i-a sugerat d-lui Severin singura cale pe care ar fi trebuit s-o apuce. Cu spionii, atunci cînd există, te porți mai cu mînăși, nu-i arăți cu degetul în piața publică. Demisionînd pentru a evita o demitere și mai dezonorantă, d-l Seve-

rin a găsit de cuviință să se supere. Confirmînd, la spartul tirgului, că mandatul său a fost împrăgînat de prea multă vanitate, una întreținînd o stare de tensiune între centre ale puterii aflate, conform Constituției și bu-nului-simt, într-o relație de parteneriat, d-l Severin avea să constate că a rămas „singur împotriva tuturor”. „Tuturor” înseamnă, dacă traduc bine vorbele sale, mai ales președintele Constantinescu, premierul Ciorbea, ministrul Apărării, Babiuc, împreună cu întreaga pleiadă de „nedemocrați” din CSAT. Răpus de acest bloc ocult ce, se presupune, i-ar acoperi pe spionii depistați de dînsul, d-l Severin și-a luat așadar un adio retoric pe ruinurile unei democrații în pericol. O democrație amenințată nu de criza economică sau de forțele extremiste, ci de personalități împreună cu care d-l Severin apăruse, nu fără unele succese, aceeași baricadă. „O bătălie nu poate fi dusă cu succes de unul singur” – a adăugat d-l Severin, pozînd în același Robinson Crusoe retras pe o insulă pustie, unde, în fine, se deduce că va putea inventa o democrație perfectă, de uz propriu. Amare sînt frazele d-lui Severin, dar și mîi îngrijorătoare este atitudinea sa față de cei cu care a combătut pe meterezele integrării euro-atlantice a României. E o lipsă de gentilețe pe care n-o poate scuza nici măcar durerosul său declin. Pe un ton de răzbunare cam copilărească, d-l Severin a amenințat că demisia sa „poate să afecteze succesul demersurilor de politică externă în anul care urmează”, uitînd că miza cu pricina a fost și rămîne în mod ineluctabil colectivă și nicidecum juceria sa personală. 1998 ar putea fi pentru România anul pregătitor în vederea negocierilor de aderare la NATO. Progresele în planul stabilității politice, ca și inspirația și maturitatea jocurilor diplomatice rămîn un atu aproape disperat, atîta vreme cît argumentele redresării economice sînt atite de subțiri. Pentru ca România să-și păstreze cota de interlocutor prezent la marile festinuri euro-atlantice e nevoie măcar de consecvență în principii și de seriozitate în aplicarea lor. Nici că se putea un eveniment mai neavenit decît experiența recentă a d-lui Severin, al cărei iz amatoristic ar putea fi extins asupra autorităților de la București, în general. Încheierea serviciului fostului ministru de Externe s-a produs într-un registru dezarmant de modest. Un ministru de Externe ce-și respectă rangul cade întotdeauna în picioare și fără zgomet. Anunțînd că va continua de unul singur cruciada împotriva spionilor, d-l Severin îi pune într-o poziție delicată pe guvernanți și marchează un accent bizar în relațiile cu instituțiile euro-atlantice, cu atît mai mult cu cît investigațiile anunțate de fostul ministru de Externe au șanse garantate să se acopere de ridicol. Despărțirea de d-l Severin e, în felul ei particular, regretabilă. Nu-mi dau seama prea bine dacă d-l Severin ne-a apropiat sau ne-a îndepărtat de Europa. Oricum, ultimele săptămîni mi-au dat sentimentul că Europa în care ne vîrta integrați dînsul era, de fapt, cam strîmtă și teribil de tristă.

DIN SUMARELE VIITOARE

- **Interviuri cu Gavril Dejeu despre Lotul dr. Capotă – Alexandru Dejeu** (recurs în anulare la 26 ianuarie, Curtea Supremă), Stelian Tănase (redactor-șef al revistei Sfera Politicii)
- **Nicolae Filipescu: „Ce se va întîmpla în Rusia după Elțin?”**
- **Koos Linders: „Dezvoltare internațională în învățămîntul european”**
- **Cultură: Irina Coroiu: „Golem”; Ion Vianu despre expoziția Corneliu Baba**
- **Cronici de carte: S. Damian: „Provincia”; Fey László: „Fosile vii”; Bogdan Lefter și Liviu Andreescu despre cartea lui Andrei Cornea, „Turnirul khazar”**
- **Lansări de carte: Ludmila Patlanjoglu: „La vie en rose cu Clody Bertola”; Eugen Șerbanescu: „Dincolo de Groenlanda”**
- **Școlile de științe politice – anchetă**
- **Pavel Cămpăanu: „Un sondaj greu digerabil”**
- **Vladimir Tismăneanu: „Isaiah Berlin sau acutul simț al realității”**

„Noțiunea de «exil» nu mai are nici un înțeles“

La 28 decembrie 1997, Majestatea Sa Regele Mihai I s-a întâlnit cu conducătorii mass-media la Vila Lac 2. Au participat: Cornel Nistorescu (Evenimentul zilei), Radu Coșarcă (Tele 7 abc), Miha Creangă (România liberă), Rodica Culcer (BBC), Tia Șerbănescu (Cotidianul), Andreea Pora (Radio Europa Liberă), Liviu Mihaiu și Ioan T. Morar (Academia Cajavencu), Dumitru Tinu (Adevărul), Gabriela Adameșteanu („22”), Horia Alexandrescu (Cronica Română), George Păunescu (Curierul Național) ș.a. Reproducem mai jos cuvântul rostit de Majestatea Sa Regele Mihai I cu această ocazie.

Doamnelor și Domnilor,
Îmi face mare plăcere să vă întâmpin astăzi aici, la București, pentru prima oară după abdicarea forțată de acum cincizeci de ani, și pentru prima oară când întreaga noastră Familie se află împreună pe pământ românesc. Sînt prea puține cuvintele care pot descrie simțămintele noastre cu această ocazie. Doresc, mai întîi, să transmit mulțumirile Familiei noastre tuturor românilor, oamenilor de toate profesiile care ne-au întîmpinat cu atîta afecțiune și demnitate. Pentru acei membri ai Familiei care nu au putut fi aici înainte, zilele care au trecut vor fi de neuitat.

Mass-media românească a fost prima și cea mai evidentă manifestare a eliberării de tirania comunistă. Deși nu pot pretinde că urmăresc toate programele de televiziune și radio, și nici că pot citi toate publicațiile din presă, sînt mîndru de faptul că Țara noastră este una din primele din Europa Centrală în volu-

mul de ziare și de posturi de televiziune. E evident că nu toate pot supraviețui competiției economiei de piață. Dar toată Țara noastră este astăzi îmbogățită datorită muncii pe care ați depus-o. Înainte de cel de-al doilea război mondial, România avea unul din cele mai vibrante și mai bine dezvoltate sisteme de presă din Europa. Este pentru mine un motiv de mare bucurie personală să descopăr că, măcar în acest domeniu, ne-am întors la tradițiile noastre. În ce mă privește, nu am prea multe de reproșat mass-mediei de azi: este responsabilitatea publicațiilor pe care le conduceți să critice atunci cînd este cazul și să arate ilegalitățile ori de cîte ori este posibil. Un vechi dicton al lui Churchill spunea: „You do your worst, and I will try to do my best!”. Ca o glumă, aș vrea să modific puțin cuvintele lui Churchill și să vă spun: Fiți voi cît mai răi, și eu voi face cît mai bine!

După cum știți, activitatea mea din acest an a fost con-

centrată în promovarea eforturilor României de integrare în structurile economice și de securitate europene. Nu am făcut aceasta întîmplător, ci pentru că am considerat că e o nevoie urgentă pentru Țara

noastră, și pentru că mă asociam eforturilor întregului popor român. Conducînd Țara acum cincizeci de ani, cînd încercam să ne ferim de împărțirea Europei în sfere de influență, sînt hotărît ca Țara noastră să nu mai fie plasată niciodată într-o astfel de

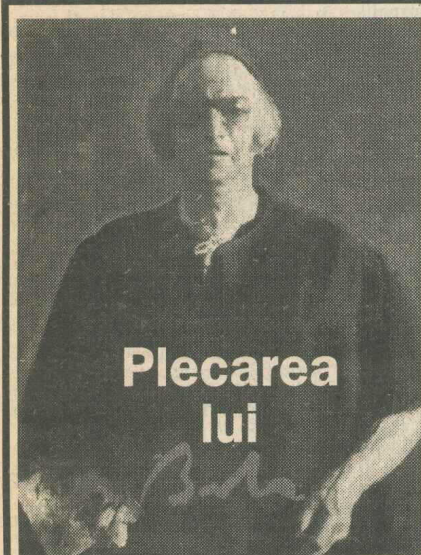
poziție. Mulți dintre autorii articolelor din presa românească au sugerat că eforturile noastre de a ne integra în NATO au fost finalmente un eșec. Nu sînt de acord cu această interpretare. În urmă cu numai un an, ideea că România ar avea șanse să fie inclusă în Alianță era considerată o fantezie. Astăzi însă este imposibil să se prefigureze o viitoare extindere fără România, și vom fi curînd alături de celelalte țări

din Europa Centrală la negocierile cu Uniunea Europeană. Fără îndoială, drumul integrării depline în toate structurile va fi încă lung. Dar trebuie să insistăm, pentru că nu există o altă cale. Nu sîntem cerșetori, și rămînem decîși să participăm și la NATO, și la

Uniunea Europeană. Tot ce susțin în vizitele mele europene este ca cererile noastre de integrare să fie serios considerate, analizate pe baza unei evaluări a realității românești. Relansarea Parteneriatului pentru Pace cu NATO este necesară. Dar aceasta nu trebuie să se transforme într-o modalitate de a se evita prezența noastră cu drepturi depline de membru al Alianței. Avem nevoie de un proces profund de armonizare a legislației și a economiei pentru a ne integra în Uniunea Europeană. Și totuși, condițiile pe care România le are de îndeplinit trebuie să fie expuse limpede; ele nu trebuie să fie folosite ca scuze pentru a ne refuza. Voi consacra întregul an viitor pentru acest scop și nu voi obosi să repet acest mesaj pe oriunde voi merge.

De acum încolo – și în afară de această preocupare – Familia mea va petrece cea mai mare parte a timpului în Țară. În mass-media noastră s-au găsit diverse interpretări ale acestei decizii, și nu am intenția să dezminț unele inexactități care s-au publicat. Vă invit să considerați cea mai simplă interpretare dintre toate: ca și voi, Familia noastră vrea să trăiască în Țară și să contribuie la binele ei. Noțiunea de „exil” nu mai are nici un înțeles. Toți românii, oriunde ar fi, trebuie să-și concentreze acum ajutorul către Țară. Vă doresc un an nou fericit, și aștept să vă prezint Familiei mele în această după-amiază. Nu doresc privilegii, ci doar compania voastră.

Plecarea lui

Corneliu Baba a fost, și probabil va rămîne, unul din miturile culturii române din a doua jumătate a secolului 20, comparabil poate, în domeniul picturii, mitului Nichita Stănescu din poezie. Un destin fast, un temperament artistic extrem de puternic și de egal cu sine, deși închis și retras, o imbinare paradoxală de elemente culturale, sociale și politice aparent incompatibile și, nu în ultimul rînd, o longevitate aparte au conlucrat în a face din Baba ultimul nostru „patriarh” al vîrstei clasice a picturii, stimat de breasla artistică, iubit pînă la idolatrie și epigonism de discipoli, adulat de marele public.

Născut în 1906, Baba a cunoscut gloria mai ales în anii '50 și '60, pentru a deveni o „eminentă discretă” a lumii artistice începînd cu anii '70. Poate nici un alt caz din arta românească nu este la fel de grăitor pentru felul în care o dotație artistică remarcabilă, deși aparent anacronică,

reușește să se impună în ciuda vicisitudinilor politice, pentru că nota profundă a stilului său satisface în mod neașteptat mai multe paliere ale orizontului de așteptare al lumii românești postbelice. Pictor al unui realism monumental și sever, format în cultul picturii spaniole baroce și al realismului nordic, rembrandtian, Baba a fost perceput de intelectuali și artiști ca un fel de împlinire tardivă, a unui fel de inflorescență spectaculară, deși finală, a filonului clasic realist din pictura română modernă, atașată multă vreme în mod tradițional valorilor figurative academice, mlădiate doar discret de inovațiile moderniste. Clasic întîrziat, sacerdot al figurii umane și tenace apărător al opțiunii non-abstracte, chiar anti-moderne, Baba a fost recunoscut repede și de către autorități ca un adevărat „artist umanist”, un „pictor al omului” (Tudor Vianu), pentru că estetica sa a satisfăcut și chiar a flatat unele exigențe ale „realismului progresist” promovat de ideologia culturii comuniste. Iar datorită mizei sale estetice „atemporale”, ambiției sale de a rezista în timp printr-o picturalitate fără vîrstă, marele public a putut adera fără dificultăți psihologice la portretistica sa dramatică pînă la patetism, dar perfect recognoscibilă, și s-a putut identifica cu ușurință empatică universului său solitar, rupt de lume, bîntuit de o faună umană teatrală sau fantomatică, dar întotdeauna autentică și impresionantă.

Pictor al unei „arte de singurătate, adresată unui etern anonim uman”, cum singur și-o definește, reușind să navigheze lin de-a lungul deceniilor și regimurilor politice datorită unei elocvențe picturale intemporală, de dincolo de epoci și stiluri, Corneliu Baba nu s-a exprimat finalmente decît pe sine și obsesiile psihicului său agresat de drama condiției umane generice și nu a ilustrat decît propriile sale „dogme estetice”, de la începutul și pînă la sfîrșitul lungii și împlinitei sale cariere artistice. Carieră care se încheie acum, la fine de an, încununată de marea retrospectivă deschisă la Muzeul Național de Artă. Prin plecarea lui Baba, arta românească pierde un patriarh, iubit și contestat în egală măsură, dar păstrează un mit.

MAGDA CĂRNECI

(Text difuzat la Europa Liberă, 29 decembrie)

Mircea Veroiu a încetat din viață

Regizorul Mircea Veroiu a încetat din viață pe 26 decembrie, la Spitalul Fundeni, după o lungă și grea suferință.

La numai 56 de ani, cineastul lasă în urmă creații cinematografice de excepție: *Dincolo de pod*, *Semnul Șarpelui*, *Între oglinzi paralele*, *Adela* – majoritatea filmelor fiind ecranizări ale romanelor semnate: Ion Agârbiceanu, Ioan Slavici, Camil Petrescu, Mateiu Caragiale. După reîntoarcerea din Franța, unde a condus atelierul studio-video de la Parc de la Viletto, a adăugat filmografiei sale: *Somnul insulei* (1994), *Craii de curte veche* (1996), *Femeia în roșu* (1997).

Lăsînd critica de specialitate să rememoreze timbrul și stilul său aparte, menționăm dintre distincțiile sale: șase premii ACIN, două premii de excelență UARF, premiul San Remo pentru *Adela*, premiul Festivalului de la Arcachon pentru *Somnul insulei*.

Revoluția Română de la 1848 – 150 de ani

C. D. Rosenthal
„România
Revoluționară”

Anul acesta se vor aniversa 150 de ani de la Revoluția de la 1848. Eveniment de răscruce în istoria românilor, când s-au pus bazele și s-a experimentat „in vitro” statul român modern ce avea, peste nu mult timp, în 1859 – și, practic, cu aceiași protagoniști de la 1848 – să se nască, revoluția pașoptistă reprezentată și un moment major al istoriei Europei și, prin aceasta, al istoriei universale.

Revoluția de la 1848 a marcat triumful definitiv al idealurilor democrat-liberale pe cea mai mare parte a continentului european și a anunțat zorile lumii noi.

Dacă vrem acum, din nou, să reintrăm în Europa, unde ne este și ne-a fost, vreme de peste 100 de ani, locul, va trebui să ne întoarcem, pentru o relectură dezinhibată, la singurul model de occidentalizare și de integrare europeană reușit la noi, modelul pașoptist.

Având în vedere cele expuse mai sus, subsemnatul, în numele unui grup informal de inițiativă și reflexie, constituit în jurul GDS, supune atenției opiniei publice prezentul proiect și cere, prin intermediul revistei „22”, Parlamentului României și oricăror altor instituții sau persoane care ar dori să se asociază, sprijinul pentru organizarea, cu demnitatea și solemnitatea corespunzătoare, la nivel național, a Anului Jubiliar al revoluției de la 1848. „Grupul informal de inițiativă și reflexie pentru organizarea Jubileului Revoluției de la 1848” (Grupul „48”) își propune să rămână o structură flexibilă și deschisă, având doar scopul de a centraliza, a monitoriza, a sugera și, eventual, în colaborare și cu alte foruri, de a coordona diferitele inițiative îndreptate în această direcție. Conștienți că sarcina organizării Jubileului le depășește cu mult forțele, chiar și reunite, membrii Grupului „48” nu-și propun decât să urmărească și să însoțească proiectul „Jubileului 1848” pe drumul său de la stadiul de inițiativă privată independentă la acela de obiectiv de stat de interes național.

În sensul celor arătate mai sus, subsemnatul propune un complex de inițiative, la mai multe nivele, unele implicând hotărâri de stat, care să fie luate pentru o marcare adecvată a acestui mare jubileu național.

1. Proclamarea oficială a întregului an 1998 drept „An Jubiliar al Revoluției de la 1848” și punerea sa sub înaltul patronaj al șefului statului.

2. Adoptarea, ca „logo” oficial al tuturor manifestărilor Anului Jubiliar, a celebrului tablou **România Revoluționară**, de C.D. Rosenthal, în care, sub chipul doamnei Maria Grant-Rosetti, regăsim cea mai cunoscută alegorie a Revoluției Române. Acest **logo** va constitui ocazia de a se vorbi și despre autorul său, pictor evreu austriac, primul caz de evreu naturalizat pe baza legislației revoluționare, mort, în 1853, ca martir al cauzei românești, ucis sub tortură de către autoritățile maghiare pentru vina de a fi făcut, din însărcinarea exilului românesc de la Paris, propagandă revoluționară și națională printre românii din Transilvania.

3. Însoțirea manifestărilor „Jubileului 1848” de formula-urări: „1848-1998 – La mulți ani, România!” și punerea lor sub semnul acesteia. Asociată cu logo-ul **România Revoluționară**, va deveni imaginea de marcă a Jubileului. Implicarea societăților comerciale, a sponsorilor etc. va fi studiată, căutându-se avantajul reciproc, în vederea unui cât mai substanțial profit, din care se vor putea, eventual, finanța și diferite activități conexe Jubileului.

4. Instituirea, la 24 februarie, a unei sărbători naționale denumite „Ziua tricolorului”, care să rămână în ca-

lendarul oficial, pentru a comemora prima expunere publică a drapelului național românesc, petrecută pe Hôtel de Ville, Primăria Parisului, în ziua serbărilor prilejuate de victoria Revoluției de la 1848, în Franța (v. **Jurnalul** lui Jules Michelet, relatarea întâlnirii cu D. Brătianu, din 24 febr. 1848). Astfel de sărbători au loc și în alte țări, de ex. Statele Unite (14 iunie).

5. Legat de problema tricolorului, propunem reactualizarea Decretului nr. 252, din 1848, al Guvernului Provisoriu, privitor la dispoziția și nuanța culorilor. Dacă, în prezent, dispoziția culorilor **pe verticală** (în simbolistica masonică, ilustrație a **virtuții verticalității**, precum **diviziunea tripartită egală semnifică egalitatea**) nu mai pune probleme, ca în primele luni după adoptare, se pare că, în multe cazuri, încă nu s-a înțeles chestiunea intensității acestora, mai ales în ceea ce privește albastrul. Decretul vorbește clar despre albastru închis (bleumarin), galben și roșu „carmin”. Menționăm că, în Constituția actuală a României, nu se specifică nimic în legătură cu nuanța culorilor. Un criteriu de care ar trebui să se țină seama îl constituie dimensiunile drapelului expus în raport cu cele ale edificiilor pe care este expus.

6. Grabnica refacere a statuii lui Ion Brătianu din Piața Universității, demolată de comuniști, chiar în anul 1948!

7. Implicarea a cât mai multora dintre primarii României pentru a comemora, la nivel local, eventual prin celebrarea unor glorii locale, a evenimentului aniversat. Ridicarea de statui sau, după posibilități și situații, amplasarea de plăci memoriale, închinată frunțașilor Revoluției și/sau reconstruirea celor eventual demolate de către comuniști. Revizuirea, în cheie „pașoptistă”, a onomasticilor străzilor (la București, cel mai scandalos caz rămâne inexplicabila suprimare a numelui Anei Ipătescu).

Ridicarea sau refacerea unor statui cu tematică pașoptistă, inaugurarea unor plăci memoriale etc. privește, virtual, toate localitățile României.

8. Se propun aniversări ale principalelor momente revoluționare: 27-30 martie, Iași, 30 aprilie și 3-5 mai la Blaj – 9 iunie, Islaz, 11 iunie, București, 15 iunie (marea manifestație de adeziune la idealurile Revoluției, de la București/Filaret), 6/18 septembrie, Filaret (arderea Regulamentului Organic și a Arhondologiei), 13/25 septembrie (rezistența pompierilor lui C.A. Rosetti, pe post de ministru «din lăuntru», de la Dealul Spirii, București etc.). Se recomandă, însă, ca accentul să cadă asupra Revoluției din Muntenia, și pe zilele de 11-15 iunie, când se va atinge apogeul sărbătorilor Anului Jubiliar, deoarece în Muntenia s-a înfăptuit singura autentică Revoluție socială de la noi, soldată cu înlocuirea efectivă a unui „ancien regime” cu unul nou, de tip modern, liberal-democratic. În Transilvania se va evita deriva naționalistă în uz pînă acum în situații similare.

Propunem dezbateri pe teme mai puțin frecventate:

- Drepturile Omului și Revoluția – pornind de la măsurile privitoare la abrogarea pedepsei cu moartea, abrogarea pedepselor „degradante” cu tortura și bătaia, eliberarea robilor, etc., eventual în colaborare cu Organizațiile de apărare a drepturilor omului. Se va sublinia vechimea acestor preocupări în spațiul românesc
- Masonerie și Revoluție
- Paralelisme 1848-1989 – pornind de la analiza programelor și a revendicărilor din 1848 și, respectiv, la Revoluția din Decembrie
- Democrație, liberalism și Revoluție – pe tema libertăților fundamentale
- Exilul, Revoluția și pregătirea Unirii
- Biserica Unită și Revoluția din Transilvania (în colaborare cu Biserica Română Unită). Se va reliefa contribuția mediului greco-catolic, cu precădere al Blajului, în tradiția Școlii Ardelene și a Luminiilor, la forjarea conștiinței naționale românești și la „luminarea” neamului. Astfel de manifestări vor putea contribui la cunoașterea adevărului istoric prea îndelung ocultat și vor fi utile în combaterea deformării și a dezinformării promovate de către forțele ultra-naționaliste și fundamentaliste
- Biserica Ortodoxă, Revoluția și provocările modernizării
- Revoluția de la 1848 și libertatea presei
- Problema agrară și Revoluția
- Conexiunile internaționale ale Revoluției (în colaborare cu Ambasadele Franței, Italiei, Ungariei, Austriei, Turciei, Rusiei etc. și, eventual, a institutelor de istorie din țările respective)
- Revoluția de la 1848 și cultura pașoptistă (literatură, poezie etc.)
- 48-ul parizian, Risorgimento-ul italian și Mișcarea de Regenerare națională românească – o paralelă (în colaborare cu cercetători din Franța, Italia și România și cu ambasadele respective)
- Arta, muzica și pictura în Revoluția de la 1848
- Revoluționarii, Turcia și Rusia: falșii dușmani, falșii prieteni. Evoluția legăturilor cu Imperiul Otoman și cu Imperiul Țarist de la 1821 la 1878
- Reacțiunea față cu

Revoluția și Democrația. Aportul evreilor la Revoluție: de la Articolul 21 la Revizuirea Constituției din 1879 • Restituție: Pașoptiști minori, pașoptiști întârziți etc.

9. Statul Român ar putea studia adoptarea cunoscutei deveză a Revoluției române de la 1848, „Dreptate-Frăție” ca propriul motto, de aplicat, eventual, pe stema națională. Amintim că „Dreptate-Frăție” este versiunea românească, originală, a celebrei formule franceze „Liberté-Egalité-Fraternité”, și că ambele au o semnificație masonică, cea franceză fiind chiar principala deveză a Masoneriei. Adoptarea formulei Dreptate-Frăție s-ar constitui, implicit, și într-un binevenit omagiu adus rolului fundamental jucat de franc-masonerie în crearea României moderne. Această deveză poate fi expusă pe frontispiciile tuturor edificiilor publice, ca și pe antetele hîrtilor oficiale, cum se obișnuia și la 1848. Dreptate-Frăție este deveză sub semnul căreia, la modul cel mai concret, s-a născut statul român modern.

10. Ca un omagiu adus sentimentului republican autentic, de tradiție franceză, al Revoluției (o realitate de recunoaștere căreia nu trebuie să ne temem din motive de prejudecăți politice sau de convingeri personale – preoponentul rămînînd, **principal**, favorabil restabilirii, *hic et nunc*, a monarhiei constituționale, cel puțin în așteptarea rezultatelor unui referendum), și-n fața rezultatelor sondajelor care continuă să dea o puternică majoritate în favoarea Republicii, statul român să prindă curajul de a-și asuma această situație, prin introducerea, în denumirea sa oficială, a termenului de „Republică”. Este, probabil, un caz, unic în lume, ca un stat să fie numit doar cu numele său istoric, fără specificarea formei acestuia.

În Proclamația de la Islaz se vorbea clar de „domn responsabil, ales pe 5 ani, din toate straturile țării”, iar în exilul post-pașoptist, unul dintre cele mai importante periodice scoase de emigrație se numea chiar „Republica Română”. De-abia ulterior, în Divanele ad-hoc, generația pașoptistă a acceptat (cu rare excepții, ex. Eugeniu Carada) ideea monarhiei, călcîndu-și peste convingeri în interesul superior al constituirii și al supraviețuirii statului nou creat. Doi republicani autentici, Ion Brătianu și C.A. Rosetti, prin răsturnarea lui Cuza, devenit dictator, au creat condițiile și l-au adus în mod concret pe tron pe viitorul rege Carol I. Acesta era conștient că le datora coroana și i-a respectat cu atât mai mult cu cât le cunoștea convingerile intime. De altfel, Ion Brătianu și C.A. Rosetti, ca și alte personalități de primă mărime, precum Nicolae Bălcescu, Dumitru Brătianu, Cezar Bolliac, sus-amintitul Eugeniu Carada, mai tîrziu Gh. Panu (fostul șef de cabinet al lui Rosetti și întemeietor al Partidului Radical) n-au făcut niciodată un mister din ideile lor republicane. Află doar că ei știau, după cum s-a exprimat odată chiar Ion Brătianu la Camera, că „o republică nu-și pot permite decît țările mari ca Franța, Svitara, sau America”. În opinia lui Ion Brătianu, o republică, la noi, nu s-ar fi putut menține nici 24 de ore fără să provoace intervenția marilor imperii din jur, în primul rînd Rusia, deranjată în autocrația sa.

11. Anul Jubiliar ar putea culmina cu organizarea, în funcție de posibilități, a unei parăzi-reconstituirii istorice pe data de 11 iunie 1998, ziua aniversării victoriei Revoluției la București.

12. PNL ar putea adopta, cu acest prilej, un nou simbol în locul celui actual: tricolorul românesc cu inițialele PNL, fiecare literă fiind scrisă pe cite una dintre cele trei culori. Ar fi o amintire a faptului că tricolorul, ca și Națiunea, au fost o creație a patrioților liberali.

13. Ar fi bine dacă toate manifestările culturale din anul 1998 (ex. Festivalul „Enescu”) să fie puse, într-o formă sau alta, sub semnul Jubileului aniversat. Cu atât mai mult, se vor sărbători cu fast date istorice conexe cu Revoluția, cum ar fi ziua de 24 ianuarie (în 1999 se vor aniversa 140 de ani!), sau 1 Decembrie, Marea Unire, prefigurată încă de la 1848, de la care se vor comemora 70 de ani.

14. Bateria de monezi, emiterea de timbre comemorative.

15. Alături de forurile tradiționale (Academia Română, universități, institutele de istorie, bibliotecă, muzee, Armata etc.), se va urmări implicarea în festivitățile Jubileului, din motive evidente, și a următoarelor organisme: Federația Comunităților Israelite, Biserica Română Unită cu Roma, Ordinele masonice din România, de toate obedițele, ambasadele unor state implicate la 1848 (Franța, Italia, Ungaria, Austria, Turcia, Rusia, Cehia, Croația, Germania etc.), PNL și alte partide liberale. Se va avea în vedere, în fine, și cooptarea simbolică a descendenților din familiile protagoniștilor Revoluției de la 1848.

VICTOR BABIUC,
ministru de stat, ministrul Apărării

Bugetul Apărării

Domnule ministru, la sfârșitul anului trecut ați fost implicat într-un incident neplăcut; avionului cu care călătorești pentru a vizita batalionul românesc din Bosnia l-a fost refuzată pătrunderea în spațiul aerian bosniac. Ați ordonat imediat o anchetă care să stabilească cui aparține vina pentru acest incident nedorit. La ce concluzie a dus ancheta pe care ați inițiat-o?

Se pare că vina trebuie împărțită: o parte din vină este a SFOR, alta a Ministerului Apărării. În ce privește Ministerul Apărării, cercetările pe care le-am făcut s-au soldat cu o serie de măsuri: *atenționarea șefului Statului Major General și a primului loctiitor al șefului Statului Major General* cu privire la modul de exercitare a conducerii forțelor din subordine; *eliberarea din funcție a loctiitorului șefului Statului Major General* (responsabil cu pregătirea și conducerea operațiilor), pentru insuficiența implicare în pregătirea unei misiuni ce viza domeniul său de activitate; *eliberarea din funcție a șefului Secției Operații Speciale din cadrul Direcției Operații și a ofițerului direcțional pentru operațiunea SFOR*; *eliberarea din funcție a comandantului Batalionului 96 Geniu și a ofițerului de legătură la Comandamentul SFOR*, pentru lipsa de eficiență a măsurilor organizatorice întreprinse. S-au mai luat și alte măsuri, așa cum s-a văzut din comunicatul MAPN.

Ați spus că vina trebuie împărțită. De ce se fac vinovați responsabilii SFOR?

Vina lor derivă din faptul că noi am primit o autorizație de zbor pe canalele obișnuite – prin ministerul nostru de Externe, ministerul de Externe bosniac, care la rândul lui a obținut autorizația de la SFOR. Se pare însă că mai era nevoie de o autorizație (în fapt, un instructaj suplimentar privind piloții), care la noi era total necunoscută. Nu ne-a fost transmisă exigența ei nici de autoritățile bosniace, nici de către cele ale SFOR și, sigur, necunoscută fiind, nici nu putea fi respectată. Zborurile noastre spre Bosnia din ultima jumătate de an s-au făcut respectând exact aceleași aprobări ca și în cazul ultimului, care a fost un eșec. Mă întreb, însă, dacă nu cumva a fost un incident determinat de sărbători, poate o lipsă de reacție a cuiva care s-a gândit mai mult la sfârșitul de an decât la activitățile curente. De aici, acest incident nedorit care se încearcă acum a fi acoperit de această presupusă autorizație suplimentară care pînă atunci, repet, nu ne fusese cerută niciodată, în vreunul din zborurile pe care le-am efectuat în ultimii ani, și nici nu era cunoscută de noi.

Autoritățile SFOR nu vor să-și asume nici o răspundere?

Nu vreau să trag o concluzie categorică, însă tendința nu este de a-și asuma vreo vină.

Nu ați făcut nici un protest?
 Am făcut proteste la Bruxelles, care au fost primite, ca să zic așa, cu înțelegere, dar și cu sugestia de a nu da o amploare mai mare decât este cazul acestui incident pe care nimeni nu l-a dorit. Se încearcă calmarea lui.

Ați fost numit, la sfârșitul anului trecut, ministru de stat. Vă este de folos un asemenea titlu?

Cu nimic. Nici dificultățile ministerului, nici „avantajele” poziției mele nu s-au schimbat. Desigur, nu sînt alți de ipocrit încît să spun că nu mi-a făcut plăcere anunțul.

Nu vă conferă acest titlu o poziție mai puternică în partidul din care faceți parte?

Discutabil, pentru că eu în partid am poziția de vicepreședinte, poziție care nu a fost cu nimic influențată nici de prezența mea în fruntea unui minister, nici de lipsa mea dintr-o asemenea structură. De aceea am rezerve că titlul actual ar putea să-mi influențeze poziția în partid.

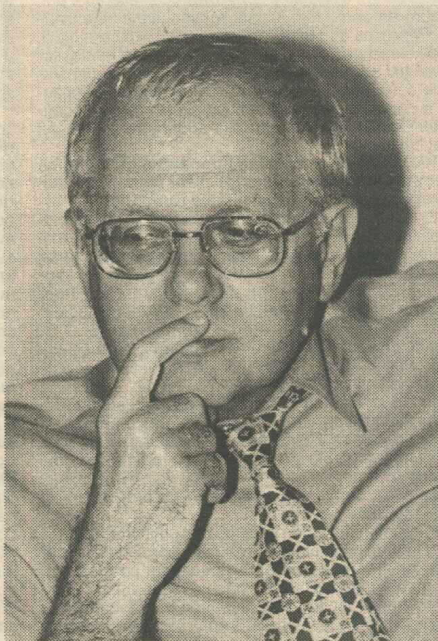
Clarificarea conceptului de reformă

Cum a fost anul care a trecut pentru Armata română? A fost un an bun, a fost un an prost?

În ce mă privește, cred că a fost un an și cu plusuri și cu minusuri. În armată a continuat reforma, începută acum cîțiva ani. Anul trecut, însă, ea a intrat într-o etapă nouă, definită prin programul de guvernare. Cel mai important cîștig este că s-a produs o clarificare a conceptului de reformă, asumat explicit și fără nici un fel de rezerve, lucru care nu exista la venirea mea în minister. Evident, această reformă trebuie legată de obiectivul prioritărilor la politici externe românești, anume, integrarea în Alianța Nord-Atlantică – cu tot ce decurge de aici pe planul reformei, al reorganizării armatei. Iată ce s-a făcut:

• A fost organizat Ministerul Apărării, într-o structură perfect compatibilă cu ministerele apărării din țările membre NATO • S-a reorganizat Statul Major General într-o structură modulară, similară cu cea a Statelor majore generale ale armatelor țărilor membre ale Alianței, și s-a elaborat concepția pentru reorganizarea Statelor majore ale categoriilor de trupe (de uscat,

aeriane și maritime), concepție ce va fi pusă în practică în primele luni ale acestui an • S-au creat noi structuri în cadrul ministerului, ca, de exemplu, în cadrul Departamentului pentru Politica de Apărare, Direcția de Integrare Europeană și Euro-Atlantică • S-a restructurat logistica armatei și departamentul înzestrării • În urma modificării din cadrul ministerului, a crescut controlul civil asupra armatei, control care este o cerință importantă într-o țară democratică și care constituie, sub aspectul desăvîrșirii lui, un proces continuu • A fost începută crearea Forței de Reacție Rapidă. Primul eșalon de circa 5.000 de militari a fost organizat în cursul acestui an, urmînd ca în următorii trei ani să se completeze diferența pînă la 25.000 • S-a declanșat procesul de privatizare a industriei de apărare • Am participat cu succes la misiunile din Albania, Bosnia-Herțegovina și s-a continuat participarea în Angola • Am participat la toate exercițiile și aplicațiile din cadrul *Parteneriatului pentru Pace*, iar un astfel de exercițiu, foarte important, a fost organizat în România, la Sibiu, sub denumirea de *Cooperative Determination '97* • A început procesul de reducere a numărului de unități și mari unități ale armatei, din rîndul celor cu un grad redus de operabilitate sau cu forțe de luptă incompletă: opt asemenea unități au fost reduse în cursul anului trecut, iar procesul va continua în anii următori • Am continuat programele de înzestrare a armatei cu armament modern – programe întinse pe mai mulți ani, dar care și anul trecut au avut obiective importante.

„Nici pînă la această oră nu avem un ambasador român la NATO“

În același timp, se poate vorbi și de neîmpliniri. Nu am avut un buget pe măsura nevoilor Armatei, mai mult, rectificarea bugetară din vara trecută ne-a afectat serios – ni s-au luat atunci circa 800 miliarde de lei, ceea ce a impus reducerea substanțială a unor programe de pregătire de luptă și instrucție, a unor programe de înzestrare a armatei. Pe de altă parte, burocrăția nu a ratat să-și manifeste din cînd în cînd „virtuțile”, din care cauză inițiativa noastră pentru privatizarea Regiei Autonome a Armatei a fost blocată. Hotărîrea de guvern din vară prin care Regia s-a transformat în cinci Societăți Comerciale ce trebuiau supuse privatizării nu a fost efectiv pusă în aplicare din cauza Ministerului de Finanțe, care a întîrziat să transmită patrimoniul acestor unități la FPS. Tot astfel, din cauza Ministerului de Finanțe, nici pînă la această oră nu avem un ambasador român la NATO. Blocajul a fost tot de natură financiară.

Cum spuneam, sînt și împliniri, și neîmpliniri. Vă las pe dv. să trageți concluziile dacă a fost un an bun sau unul rău.

Dacă „împlinirile” vă aparțin, observ din a doua parte a răspunsului dumneavoastră că „neîmplinirile” se datorează sau pot fi puse pe seama altora...

Ele sînt legate unu alături de alții (deși ultimele două pe

care le-am enumerat aș putea spune că se datorează altora), cît de lipsa de bani. Nu se poate face nimic în armată dacă nu sînt bani. Or, de patru-cinci ani Ministerul Apărării a avut un buget cotelat la aproximativ un sfert din necesar. La începutul anului trecut, eram încrezători, întrucît, cu bugetul anunțat, săltaşem spre 40% din nevoi. Acest buget a fost însă erodat de inflație, mai apoi amputat de rectificarea bugetară și a scăzut iarăși spre un nivel care ne-a afectat programele. Și pot exemplifica. Noi avem printre proiecte începerea restructurării masive a armatei, care astăzi are un efectiv de circa 200 mii de persoane și ar trebui, în trei-patru ani, să ajungă la circa 140 de mii. Care este soluția? Dacă vrem să-i menținem pe acești oameni, avem nevoie de bani ca să-i hrănim, să-i îmbrăcăm, să-i instruiem, să-i înarmăm. Dacă vrem să scăpăm de ei, iarăși avem nevoie de bani pentru a-i trimite în viața civilă cu niște resurse, pentru a nu crea probleme sociale suplimentare. Orice mișcare am face, se contabilizează în niște cifre, și nu cifre mici.

Nevoile Armatei și posibilitățile economiei

La discutarea bugetului pentru anul viitor veți cere o mărire a bugetului pentru Apărare?

Mi-ar face plăcere să spun că voi cere o mărire substanțială și că o voi și obține. Din păcate, eu nu pot ignora realitatea cu care ne confruntăm. Produsul Intern Brut nu a crescut în '97 și nu sînt semne încurajatoare nici pentru acest an. De aceea, eu trebuie să-mi dimensionez cererile nu numai în raport cu nevoile armatei, ci și cu posibilitățile economiei românești. Dar, ținînd seama că Armata română trece printr-un proces de reformă, de modernizare, vizibile, că sîntem într-un an premergător anului în care se va discuta cererea României de integrare în NATO și că intrarea constituie un obiectiv prioritar al programului de guvernare, voi folosi toate argumentele posibile și în cadrul Parlamentului, și al Guvernului, și al CSAT pentru a obține un sprijin pentru mărirea bugetului armatei.

În ce constă și ce înseamnă „clarificarea conceptului de reformă” de care vorbeați ceva mai înainte?

Înseamnă încotro vrem să ajungem. La începutul anului trecut, s-au elaborat două documente foarte importante la care Ministerul Apărării a avut o contribuție esențială: este vorba de „Strategia de Securitate a României” și de „Strategia Militară a României” (pe aceasta din urmă am elaborat-o integral). Ambele documente au fost supuse spre aprobare Consiliului Superior de Apărare al Țării și ele fac o analiză a factorilor de risc pentru România, a evoluției acestor factori și stabilesc strategii de pregătire pentru a le face față. Din această perspectivă s-a conturat și concepția noastră de reformare a armatei. Iar reforma cuprinde tot ce înseamnă armata: recrutarea militaților, instruirea și antrenamentul lor, înzestrarea armatei, modul de conducere, învățămîntul militar – deci tot ce se întîmplă în armată. Toate aceste domenii mari, pe care nici nu le-am epuizat ca înșurire, trebuie puse de acord cu dimensiunile armatei, așa cum o gîndim noi, cu profesionalizarea armatei, cum credem că trebuie să se producă, în cît mai scurt timp posibil, cu asigurarea interoperabilității cu armatele din statele membre ale Alianței Nord-Atlantice. Pentru toate aceste lucruri s-a realizat concepția, s-au elaborat proiectele. Sper ca, în prima jumătate a acestui an, să definitivăm reforma la nivelul structurilor centrale, pentru ca după aceea să o finalizăm la nivelul celorlalte structuri.

Opinia publică împotriva abandonării serviciului militar obligatoriu

„Profesionalizarea” armatei, așa cum o înțelegeți, presupune renunțarea la serviciul militar obligatoriu?

Un răspuns pur și simplu ar însemna „da”. Din păcate, aici ne lovim de doi factori. Unul privește opinia publică, care nu e favorabilă ideii de abandonare a serviciului militar obligatoriu. Sondajele pe care le-am făcut demonstrează un lucru care, pînă la un punct, a constituit pentru noi o surpriză: majoritatea celor consultați, cu excepția intelectualilor, consideră că serviciul militar este un element necesar pentru formarea unui tînar, o probă de bărbăție, de maturitate. Pe de altă parte, o armată de profesioniști, care înseamnă o armată mai redusă numeric, dar mai bine instruită, mai bine înzestrată, necesită cheltuieli mai mari, cel puțin pentru prima perioadă, pînă cînd îi stabilești dimensiunile, o instruești la un anumit nivel, o înzestrez la nivelul cerut astăzi. Sigur că și după aceea ea are nevoie de bani, dar, pentru prima perioadă, ea are nevoie de mai mulți bani decît o armată obișnuită. Aceste două

-un sfert din necesar

Interviu realizat de
Iulian Anghel

elemente ne împiedică să grăbim acest lucru. Vreau să spun însă că armata română are profesioniști: circa jumătate sînt profesioniști. Însă tinerii care-și satisfac serviciul militar constituie, deocamdată, o componentă importantă a armatei române.

Cu mai mult timp în urmă, colegul dv. de partid, pe atunci ministru de Externe, domnul Adrian Severin, a exprimat (în nume propriu) disponibilitatea României de a participa la operațiunile de menținere a păcii în Cipru. Vi s-a cerut vreodată să participați la o astfel de operațiune?

România constituie și va constitui și în viitor un factor de stabilitate, un furnizor de securitate în zonă, și nu numai în zonă. Noi am răspuns de regulă favorabil la solicitările de a participa în diferite părți ale lumii cu trupe care să asigure menținerea păcii, care să distribuie ajutoare umanitare etc. Cipru poate fi un asemenea loc în măsura în care va fi pusă în discuție o participare românească. Numai că, înainte de a spune „da”, trebuie să știm foarte bine unde ne ducem, cu ce misiuni, pe costurile cui. Pentru că unul din obstacolele în calea a tot ce vrem să facem, după cum spuneam, o constituie lipsa resurselor. Știți foarte bine că reacția Parlamentului la ultima trimitere de trupe n-a fost prea favorabilă și nu din alte considerente decât cele privind costurile pe care, dacă nu le putem acoperi din altă parte, ne creează mari dificultăți. Noi nu respingem participarea aproape nicăieri, cu condiția să știm pentru ce, pentru cît timp și, mai ales, cu ce bani. Deocamdată însă nu ni s-a cerut participarea în Cipru.

Pe 17 iulie, anul trecut, ați declarat că neincluizarea țării noastre pe lista de aderare pentru primul val în NATO ne costă 4,2 miliarde de dolari...

Noi discutăm atunci costurile pentru ipoteza includerii și pe cele pentru ipoteza neinclușării în primul val. Spuneam că costurile includerii ar fi de circa 3 miliarde de dolari, iar neinclușarea ne-ar costa cu cel puțin 30% mai mult. Ceea ce ajunge probabil la cifra pe care ați enunțat-o. Explicația este foarte simplă: o țară trebuie să se pregătească să se apere și dacă intră într-o alianță și dacă nu. În momentul în care însă ești parte într-o alianță, pe de o parte, îți asiguri o apărare mai bună, pe de altă, mai puțin costisitoare. Dacă te aperi singur, cheltuiștii de unul singur și cheltuiștii mai mult. De aici diferența care este în favoarea intrării în Alianță. Printre motivele invocate atunci de membrii NATO împotriva extinderii Alianței s-au numărat costurile. La un moment dat, ele păreau a fi de mari, încît au existat chiar voci care cereau ca în primul val să intre numai Cehia. Din fericire, lobby-ul polonez și cel unguresc au fost puternice și s-a mers pe varianta cu trei țări. Calculele care s-au făcut după Madrid arată o scădere substanțială a costurilor anticipate. E una din concluziile care nouă ne place, dar care nu ne consolează prea tare.

Tot mai mulți lideri europeni recunosc că neinclușarea României în primul val a fost o greșeală. Au toate aceste afirmații vreo valoare practică în perspectiva valului doi din 1999? Sau vedeți România intrată sigur în Alianță în 1999?

Îmi pare rău că nu pot spune că văd România intrată deja, pentru că nu a fost încă luată în discuție o asemenea decizie. Sigur că aceste opinii favorabile României ne fac plăcere. Sper că, pînă la viitoarea înființare a Alianței pe această temă, toți membrii Alianței să ajungă la concluzia că România trebuie să intre în valul următor. Aceste opinii, cred, pot contribui la generalizarea punctului de vedere potrivit căruia România trebuie să intre în NATO. Sigur, el nu reprezintă o decizie, dar contribuie la pregătirea, cel puțin psihologică, pentru luarea unei asemenea decizii.

„FMI – un «adversar» pe care nu l-am luat în calcul”

S-a discutat mult despre posibilitatea construirii în România a elicopterelor de atac Dracula, prin asociere cu firma americană Bell Helicopters. Care este cauza pentru care acest proiect nu a fost dus pînă la capăt?

Proiectul nu a fost dus încă pînă la capăt. Eu cred însă că el va fi finalizat. Am avut un „adversar” pe care nu l-am luat în calcul din primul moment – mă refer la Fondul Monetar Internațional, care a fost împotriva unei garanții guvernamentale pentru finanțarea acestui proiect, pentru că astfel ar fi crescut datoria externă a României. Proiectul este viabil și de folos nu numai armatei române, ci și economiei românești. În momentul de față, negocierile o finanțare fără garanții guvernamentale. Sînt trei oferte care se negociază și, sper, ca în două-trei luni să anunțăm că s-a găsit formula de finanțare și că putem începe punerea în practică a proiectului. Pînă atunci, pot să spun doar că s-a prelungit cu partea americană intrarea în vigoare a

acestor contracte, tocmai cu scopul de a găsi finanțarea necesară.

Dacă proiectul va fi dus pînă la capăt, care sînt costurile lui și ce beneficii va aduce?

Proiectul are un cost de cca 1,5 miliarde dolari, care include și o investiție de cca 250 milioane de dolari. El va produce în primii 12 ani aproape 2 miliarde de dolari – cu un efect de propagare, în 18 ani, de aproximativ 3 miliarde în total. Proiectul interesează nu numai armata română, ci și armatele altor țări, care și-au manifestat deja interesul pentru elicopterele Dracula, dacă ele vor fi fabricate în România. Patru țări și-au manifestat interesul pentru ele, printre care Turcia și Cehia.

„Trebuie să ne concentrăm pe programul de guvernare”

Spre sfîrșitul anului trecut, conflictele între partidele aflate în coaliția de guvernămînt s-au acutizat. Partidul Democrat și-a exprimat de mai multe ori nemulțumirea față de ritmul insuficient de rapid al reformei. În condițiile în care anul în care am intrat nu va fi cu nimic mai ușor decît cel care a trecut, cum vedeți, de pe poziția de vicepreședinte al PD, menținerea unității coaliției, într-un climat în care relațiile dintre partidele aflate la putere și mai ales cele dintre PD și PNȚCD sînt tot mai tensionate?

Nu cred că relațiile sînt „tot mai tensionate”. Ba știe chiar că, față de momentul inițial al coaliției, astăzi, se găsește mai ușor soluții în momentul în care apar divergențe de opinii, orientări diferite într-o chestiune sau alta. Pentru că acel Consiliu de Coordinare al Coaliției funcționează și, ori de cîte ori au fost diferențe, mai mult sau mai puțin substanțiale, cu ajutorul acestui Consiliu s-au găsit soluțiile. Din punctul de vedere al relațiilor dintre formațiunile participante la guvernare sînt deci optimiste. În același timp, atrag atenția asupra unui aspect pe care opinia publică îl înțelege mai greu: atunci cînd într-o coaliție ai patru partide, pînă la un punct, este normal să existe divergențe. Important este ca ele să nu fie dramatizate, iar cu răbdare și tact să se găsim soluții. Noi guvernăm pe baza unui program. Și, cită vreme acest program a fost înșușit de toată lumea, nu văd de ce nu am găsi soluții pentru a-l pune în practică. Eu remarc și faptul că cele mai multe divergențe au apărut pe chestiuni aflate în afara programului guvernamental, și nu pe cele din programul de guvernare. De aici am mai putea trage o învățătură, anume, că trebuie să ne concentrăm atenția asupra a ceea ce ține de programul guvernamental; astfel se vor împușina și divergențele de tipul celor care au fost și probabil vor mai fi, dar care, repet, pot fi soluționate fără să se pună în discuție soarta coaliției.

Totuși, plecarea din guvern a doi miniștri PD nu este în măsură să ascute relațiile dintre PD și PNȚCD?

Vă reamintesc că demisia domnului Severin nu are nici o legătură cu Coaliția. Ea e urmarea unor declarații pe care domnia sa le-a făcut în urmă cu cîțiva timp și a solicitării premierului și președintelui României ca, dacă aceste declarații nu se confirmă, domnul Severin să-și dea demisia. Verificările serviciilor de informare nu au confirmat persoanele vizate, deși nu pot să remarc că au confirmat fenomenul – și, din acest punct de vedere, cred că sînt în defect și serviciile de informare, care constată un fenomen pentru care nu există autori. Neconfirmîndu-se așadar persoanele indicate, domnul Severin a avut reacția cea mai responsabilă, aceea de a demisiona. Deci, nici o legătură cu raporturile dintre partidele din coaliție. În ce-l privește pe domnul Băsescu, mărturisesc că pînă la un punct sînt nedumerit de evoluția lucrurilor. Aici vreau să fac două remarci: am rezerve asupra comentariilor pe care le-a făcut în legătură cu PNȚCD, însă, în ce privește restul comentariilor domniei sale, ele nu sînt deloc noi. Au fost arătate de noi încă din aprilie sau mai, au fost scoase apoi în evidență și de reprezentantul FMI, ba chiar au fost arătate și de domnul Ciorbea într-o conferință de presă la începutul lui decembrie. Nici nu știu de ce s-a ajuns la acest rezultat, dacă n-am lua în calcul o anumită doză de orgoliu personal și de radicalitate în atitudine care, poate, dacă ar fi lipsit în acel moment, ar fi fost mai bine.

Declarația Consiliului Superior de Apărare al Țării, din care și dv. faceți parte, anume, că ministrul Severin să-și „asume răspunderea politică”, a echivalat în opinia unor observatori cu o demitere. S-a spus că CSAT s-a constituit într-un „guvern paralel”, cerînd un lucru care nu intră în atribuțiile sale. Avea dreptul CSAT să ceară ministrului de Externe să-și asume „răspunderea politică”?

Eu aș avea în vedere și alte aspecte, deși sînt comentarii care privesc situația și din acest unghi.

Dacă țineți seama de reacția primului ministru, imediat după declarațiile domnului Severin și de cea a președintelui, anume, că dacă spusele ministrului de Externe nu se vor confirma ei vor cere demisia domnului Severin, trebuie să conchideți că ați președintele, cît și primul-ministru erau decizi să ajungă la acest rezultat, cu sau fără participarea domnului Severin. După cum cred că nu se poate exclude și o altă ipoteză: anume, că premierul și președintele să spună că, deși s-au făcut niște declarații care angajează responsabilitatea ministrului de Externe, acesta nu vrea să-și dea demisia – cum ar fi fost normal, ca reacție față de neconfirmarea alegațiilor pe care le-a făcut –, dar, pentru că nu vor să pună în joc soarta Coaliției, sînt nevoiți să colaboreze cu un ministru care nu-și asumă o responsabilitate firească în astfel de cazuri. Ar fi fost un lucru neplăcut ați pentru d-l Severin, ca persoană, dar și pentru Partidul Democrat. Vreau să spun cu asta că Comunicatul CSAT nu a adus nici un element nou în variantele care puteau fi luate în calcul, ca reacții posibile, din partea domnului Severin, a primului-ministru, a președintelui sau chiar a Partidului Democrat.

În discuție era dacă CSAT își poate permite să facă astfel de declarații, să dea astfel de „sugestii”...

Cred că se poate comenta, și într-un sens, și în altul, iar răspunsul corect îl găsim raportîndu-ne la legea CSAT, care, în treacă fie zis, are nevoie de remedieri importante.

În același comunicat se spune că „Armata și Biserica sînt instituții fundamentale ale statului”. Domnul Gabriel Andreescu, în ultimul număr al revistei „22”, apropia această viziune de cea legionară a statului. Un stat democrat își bazează fundamentele pe constituționalism, parlamentarism și drepturile omului, argumenta Gabriel Andreescu. Cum comentați?

Cred că Armata este o instituție fundamentală, indiferent de structura respectivului stat. Și într-un stat democratic, și într-unul nedemocratic, Armata este instituție fundamentală. Din acest punct de vedere, nu poate exista nici o greșeală de apreciere. Tradiția românească este în acest sens și ea ne arată că Armata nu a afectat caracterul democratic al statului – atunci cînd a existat – și nu poate fi opusă nici democrației, nici parlamentarismului, nici drepturilor omului.

La afit se rezumă comentariul dv.?
La afit.

Recursul extraordinar – o invenție comunistă

Sinteți inițiatorul unui proiect legislativ referitor la anularea condamnărilor pentru cei care au suferit în timpul regimului comunist. De ce vine afit de tîrziu un astfel de proiect de lege?

Proiectul nu este de acum. Este deșus din 1993 sau 1994, dar vechiul parlament nu era doritor, dată fiind majoritatea de atunci, să pună în discuție un astfel de proiect. Abia acum se pare că va fi luat în discuție, el suferînd, față de varianta din '93, doar cîteva mici ajustări de formulare și una sau două soluții de fond.

Sperați ca el să intre pe ordinea de zi a celor două Camere?

Sper, pentru că proiectul are cîteva calități, și nu spun asta pentru că aș fi unul dintre autori, ci pentru că el pune în discuție mai întîi repunerea în drepturi a oamenilor care au fost condamnați și are în vedere o soluție judiciară, nu administrativă. El scoate măsura repunerii în drepturi de sub incidența instanțelor militare și a Parchetului, care, trebuie spus, au avut roluri decisive în condamnarea acestor oameni. Se urmărește repunerea în drepturi afit din punct de vedere penal, cît și din punct de vedere civil – adică inclusiv restituirea bunurilor confiscate acestor oameni. Cred că s-ar aduce pe această cale o reparație pentru aceia care au fost condamnați nemotivat, nejustificat, din punct de vedere al regulilor de drept și al unei societăți normale. Eu asist de cîteva ani de zile la încercarea Parchetului General de a face un corectiv. Pe ce cale? Pe calea recursului extraordinar. Las la o parte că faptul că recursul extraordinar este o invenție comunistă, care trebuie să dispară din justiția românească, dar același organ care a contribuit decisiv la condamnarea acestor oameni are pretenția ca tot el să facă corecția. În propunerea pe care am făcut-o am scos această măsură de la instanțele militare și de la Parchet. Repunerea în drepturi se face la cererea celor în cauză sau a urmașilor lor, a Ministerului Justiției sau a organizațiilor neguvernamentale.

„Cel mai important în democrație este legitimitatea

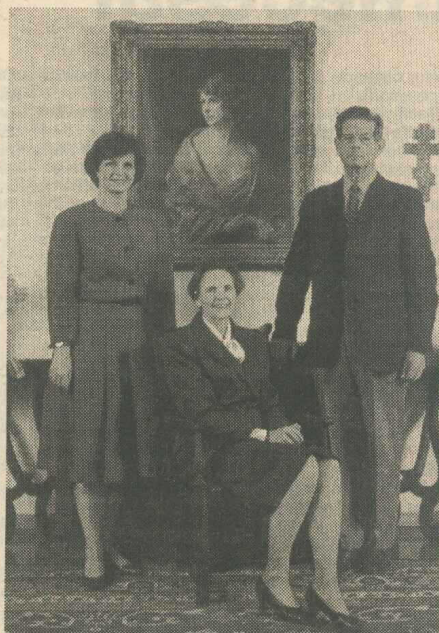
În seara zilei de 30 decembrie, Majestatea Sa Regele Mihai I și Regina Ana au oferit un dîneu la care au participat lideri de partide, miniștri, intelectuali, printre care: Petre Roman, Mircea Ionescu Quintus, Marko Bela, Nicolae Noica, Ion Caramitru, Sorin Bottez, Victor Babiuc, Andrei Pleșu, Ilie Șerbănescu, Daniel Dăianu, Alexandru Athanasiu, Andrei Marga, Akos Birtalan, Remus Oprea, Ana Șincai, Mihai Sora, Dan Grigore, Ana Blandiana, Romulus Rusan, Gabriel Liiceanu, Stere Gulea, Emil Hurezeanu, Laurențiu Ulici, Maria Berza, Jonathan Eyal.

După discursul Regelui Mihai, pe care îl reproducem integral, au urmat reacțiile PDSR și PD și declarațiile primului-ministru Victor Ciorbea și a președintelui Emil Constantinescu.

În 1887, acum aproape o sută zece ani, România era confruntată cu primele sale serioase crize politice interne. Putem recunoaște ușor astăzi o parte din motive: guvernul lui Brătianu era paralizat de diviziuni interne. Era o nevoie urgentă de a reforma agricultura. Liderii politici erau suspectați de corupție și nepotism, opoziția amenința cu retragerea din Parlament și existau acuzații că unii politicieni și jurnaliști lucrau pentru puterile străine, în particular pentru Rusia. Unii disidenți tineri spuneau că Regele Carol I susține guvernul lui Brătianu. Ei s-au grupat și împreună au lansat un slogan: „Capul statului va trebui să SE plece, sau SĂ plece!”. Regele Carol I a refuzat ambele variante, iar România s-a consolidat, economia ei a prosperat și, sub domnia bunicului meu, Ferdinand, Națiunea s-a unit într-un singur stat. Exemplul iluștrilor mei predecesori a fost întotdeauna în același timp un motto pentru mine: cînd e vorba de interesele și principiile naționale, nu-mi plec capul. Și, în măsura în care depinde de mine, nu plec din Tară.

Vă mulțumesc tuturor că ați venit aici, pentru a fi împreună cu Familia mea, deși aceasta a însemnat să plecați de lângă familiile voastre. Aniversarea din această seară e departe de a fi fericită. Acum cincizeci de ani comuniștii au făcut uz de forță pentru a mă face să abdic și mi-au exilat Familia. A fost ultima pagină a ocupației României: un partid politic ce nu avea mai mult de o mie de membri în 1944, și care altfel nu ar fi avut nici o șansă să câștige alegerile, a impus o dictatură ce a durat mai bine de patru decenii în Tară noastră. Prima datorie în această seară este să reflectăm la semnificația zilei de acum cincizeci de ani.

Unii susțin că, dacă nu l-aș fi înlăturat pe Antonescu în 1944, România ar fi semnat un tratat de pace cu Aliații și ar fi putut evita ororile care au urmat. Putem oare susține în mod serios că Uniunea Sovietică, care a câștigat războiul în est împotriva trupelor germane, ar fi putut fi oprită să controleze statele din sudul Europei, în fața armatei noastre, oricît de bravi ar fi fost soldații români? Actul de la 23 august a avut loc pentru că am înțeles că este singurul pas esențial pentru a opri întreaga distrugere a Țării și anihilarea noastră ca stat. S-au salvat zeci de mii de vieți de români de la o moarte inutilă. Nu am putut opri România de la căderea în minile sovieticilor. Dar același lucru s-a întîmplat cu Ungaria, care a luptat pînă a fost înfrîntă, cu Polonia și cu Cehoslovacia care erau considerate aliați ai Uniunii Sovietice și chiar în Bulgaria care a rămas neutră cea mai mare parte a războiului. Adevărul tragic este că am

pierdut controlul asupra propriei noastre independențe din 1933, cînd Hitler a venit la putere. Noi nu am vrut nici fascism, nici război, nici comunism. Dar a trebuit să suferim toate aceste boli una după alta. Ca șef al statului, rolul meu era să amelioriez efectele acestor boli și să cîștig timp, în speranța că o nouă Europă va veni în ajutorul nostru. Imediat după război, toate țările mari europene, inclusiv Franța și Italia, au avut guverne de uniune națională, în care comuniștii au găsit loc, și s-au grăbit să facă noi constituții. În România, primul meu pas a fost să evit o astfel de soluție. Constituția din 1923 a fost repusă în funcțiune, ca bază legală de funcționare a statului nostru, și un guvern a fost numit cu singurul scop de a asigura alegeri libere. Nu a fost o naivitate. Știam că promisiunile sovietice, cuprinse în armistițiul semnat cu noi, nu puteau fi crezute. Dar merita orice efort de a întîrzia stabilirea dictaturii comunismului. România a fost ultima țară din centrul Europei unde sovietele și-au consolidat controlul, mult după ce independența Poloniei sau Cehoslovaciei s-a spulberat. După discuțiile pe care le-am avut la Londra în noiembrie 1947 mi-a fost limpede că nici Marea Britanie, nici Statele Unite nu erau gata să ridice un deget ca să ne salveze. Am hotărît să mă întorc pentru a fi cu poporul meu cît mai mult posibil. Nu am un merit pentru aceste acțiuni: am făcut numai ceea ce am crezut că poate fi bun pentru Tară.

Milioane de români au suferit greu în anii aceia. Dar poate cel mai dureros eveniment pentru mine a fost sistematica distrugere a trecutului nostru și falsificarea voită a istoriei. Indiferent de opțiunile pe care le avem pentru prezent și viitor, trebuie să ne păstrăm Memoria. Independența Țării și Unirea noastră s-au petrecut în monarhie. Carol I și Ferdinand

s-au născut în afara României, dar s-au dovedit buni patrioți. Carol I a plătit cu banii lui proprii construirea casei Sale și nu s-a mutat în „Locuințe naționalizate”. Republica populară a fost impusă nouă de către o sumă de criminali susținuți cu baionetele sovietice. România a renăscut acum. Și, natural, fiecare e îndreptățit să aibă preferințe despre viitor. Dar nu vom avea viitor dacă nu avem curajul să privim trecutul. Știu că aceasta va lua timp, dar notez un paradox: oamenii tineri, cei care au fost cei mai expuși tehnicolor de spălare a creierului, tocmai ei m-au întîmpinat în Tară cu cea mai mare căldură.

Alegerile de anul trecut au fost un credit pentru Tară și un mare pas înainte pentru consolidarea democrației în România. Este o plăcere să întîmpin azi miniștri din guvern printre invitați. Sint sigur că nu toți împărtășesc vederile mele despre trecut, prezent sau viitor. Dar faptul că au acceptat să fie prezenți este o dovadă că ne-am întors la normalitate, la o modalitate civilizată de a ne comporta. Nu trebuie să vă spun că anul care trece a fost greu. Deși nu mă pronunț în materie de politică, vă rog să-mi permiteți să subliniez pentru toți românii trei împliniri ale acestui an: ultimele alegeri au arătat că atunci cînd românii au devenit democrați, ei nu au mai vrut să fie „originali”. Ei au vrut să fie normali, ca ceilalți europeni. A doua împlinire a fost aceea că, pentru prima dată după altele decenii, s-a produs o alternanță politică. Transferul de putere care a avut loc anul trecut a dat opoziției șansa de a governa. Și, în sfîrșit, fundamentul reformei economice este acum la locul lui. Știu că sînt diferențe privind și viteza, și detaliile reformei. Dar fiecare din guvern e de acord că proprietatea privată este baza acestui proces, că rolul statului în activitatea economică trebuie redus și că restituirea proprietăților furate de comuniștii rămîne o chestiune urgentă.

Cum am spus foarte des, democrația nu e un sistem de guvernare, ci un mod de a trăi. Ea nu depinde numai de alegeri libere, de mass-media și de o justiție liberă, oricît de necesare ar fi toate acestea. Cel mai important în democrație este legitimitatea istorică și un sens al toleranței. Din aceste motive am decis, imediat după alegeri, să dedic toată energia promovării intereselor Țării noastre. După cum spunea un mare politician de la sfîrșitul secolului trecut, „cînd e vorba să-ți împlinesti datoria, nu începi cu socotele. Iți scrutezi mintea și inima – și pornești!”. De-a lungul anului am încercat să duc mesajul de speranță în fiecare capitală occidentală. Am putea argumenta că România a eșuat: ea n-a fost acceptată în primul val al lărgirii NATO și nu este printre primii candidați la Uniunea Europeană. Refuz această interpretare. Să ne gîndim la anii din urmă: ideea că România ar avea șansa de a fi membră a acestor două instituții era nerealistă. Azi avem promisiunea că următorul val al Alianței va începe cu noi și Slovenia, și că discuțiile despre apartenența la Uniunea Europeană ne vor include. Există o anumită punere de acord a guvernului cu opoziția la aceste puncte. Aș vrea să spun liderilor altor țări: nu sîntem cerșetori. Vrem să fim în Alianță și în Uniunea Europeană pentru că sîntem de părere că ele ar fi incomplete fără România. Sîntem gata să contribuim mai mult ca alte state la împlinirea acestor instituții. Supraviețuirea lor este în interesul nostru. Fără NATO și Uniunea Europeană continentul poate aluneca spre noi sfere de influență, iar România ar fi una din primele țări care ar avea de suferit. Avem încredere în promisiuni, dar așteptăm mișcări concrete în această direcție, și le așteptăm repede. Anul care vine trebuie să reînceapă negocierile pentru intrarea

Precizările premierului Victor Ciorbea

Un punct de vedere personal

În legătură cu afirmațiile cuprinse în Cuvîntul Regelui Mihai I, fostul suveran al României, la data de 30 decembrie 1997, primul-ministru Victor Ciorbea face următoarele precizări:

Consideră că nu se pot pune în discuție naționalitatea și cetățenia Regelui Mihai I, care i-au fost ridicate în mod samavolnic prin actul din 1947 și i-au fost redată prin Hotărîrea actualului Guvern. Afirmă că fostul suveran are dreptul de a se stabili în țară cu condiția respectării formei de guvernămînt statornicite de constituție, a autorității statului alese în mod legal de către poporul român și a protocolului de stat. Apreciază ca pozitive intențiile Regelui Mihai I de a continua sprijinul pentru integrarea României în structurile europene și euro-atlantice, ca și apelul adresat românilor de pretutindeni cu ocazia încetării exilului. Statutul Regelui Mihai I în calitate de fost șef al Statului și eventualele drepturi la locuință, indemnizație, protecție etc. vor fi reglementate prin lege. Posibilitatea transmisibilității acestor drepturi va fi stabilită tot prin act normativ de către autoritățile legale. Aspectele patrimoniale ale moștenirii sale vor fi rezolvate în baza dreptului comun în materie. Vizitele Regelui Mihai și ale familiei sale în România nu au beneficiat de suport financiar din partea statului. Ia act că Regele a exprimat, prin unele afirmații făcute în seara de 30 decembrie 1997, un punct de vedere pe care l-a calificat ca fiind personal cu ocazia rememorării actului ilegal de la 30 decembrie 1945. Consideră că declarațiile sale au fost folosite în mod tendențios de către partidele de opoziție pentru a crea false probleme și pentru a otrăvi climatul politic românesc.

Declarația președintelui Partidului Democrat, Petre Roman

Un anunț nepotrivit

Fiind invitat de către fosta familie regală alături de multe alte personalități ale vieții politice la o întîlnire de rememorare a faptului abdicării forțate de la tronul României cu exact 50 de ani în urmă a fostului suveran Mihai I, am considerat că pot participa cu condiția ca această întîlnire să fie lipsită de sensuri politice contrare spiritului Constituției.

Spre surprinderea mea, cu prilejul întîlnirii respective, fostul suveran a adresat un mesaj în care a anunțat succesiunea în drept, cu referire la Constituția monarhistă din 1923, a fiicei sale Margareta.

Acest anunț este cu atît mai nepotrivit cu cît conținutul mesajului sublinia necesitatea eliminării dezbinărilor, realizării unității naționale și așezării societății românești în normalitate.

Astfel, dorința anunțată a familiei regale de a se reinstala în România este umbrită de posibilitatea relansării unei noi dispute politice care este foarte departe de grijile și nevoile cetățenilor României de astăzi.

Exprimînd sentimentul Partidului Democrat, partid cu vocație republicană și componentă esențială a coaliției guvernamentale, consider că președintele României, care veghează la respectarea Constituției, trebuie să exprime un punct de vedere în legătură cu acest fapt.

istorică și un sens al toleranței

României și Sloveniei în NATO. Acest proces va fi cea mai bună dovadă că Europa nu se va diviza din nou. Va fi și o încurajare pentru celelalte țări – poate chiar statele neutre ale Europei – de a participa și ele. Aceasta va fi încă speranță pentru viitor. Același lucru ar trebui să se întâmple cu Uniunea Europeană. Situația noastră economică nu ne permite să aspirăm la statutul de membru deplin prea curând. Dar trebuie să avem termeni și obiective clare, iar ele trebuie să fie împlinite. Procesul de a deveni membru al Uniunii Europene depinde de împlinirea noastră și nu de negocierile politice. În anul care vine, eu și Familia mea vom dedica toate energiile acestui scop.

Integrarea în structurile europene și trans-atlantice necesită schimbări în România. Dar statul-națiune trebuie respectat cu loialitate. Totuși iubirea de Țară, tradițiile și Istoria ei nu trebuie să fie transformate într-un naționalism primitiv. Aceasta poate face Țării cel mai mare serviciu. Sint diferite puncte de vedere despre viitorul României. Dar toți simțim buni români și vrem Țara prosperă. Să nu interpretăm greșit procesul de integrare care se desfășoară acum pe continentul nostru. Pe de altă parte, minoritățile etnice sînt învestite cu drepturi speciale. Dar aceasta aduce cu sine și obligații. Existența minorităților noastre etnice este legată de cea a majorității românilor. Sint optimist: violența între grupurile etnice este o realitate la Belfast și Bilbao, nu în București sau în alt oraș românesc. Guvernul Ungariei a reacționat în ultimii ani cu responsabilitate și noi am răspuns cu cooperare. Cele mai bune relații militare în Europa centrală sînt azi între Ungaria și noi, și ele vor continua. Integrarea europeană va consolida acest proces. Cum economia noastră s-a privatizat, autoritățile centrale vor fi mai puțin implicate în viața oamenilor, indiferent dacă ei sînt o minoritate sau o majoritate. Mișcarea în Europa unită va face frontierele mai puțin importante. Iar NATO poate transforma vechii adversari în noi aliați. Trebuie prețuită identitatea minorităților și respectată propria noastră istorie. Nu trebuie să punem la îndoială identitatea și unitatea noastră, mai ales cînd milioane de români locuiesc în afara frontierelor propriului nostru stat.

Ar fi fost mai ușor să privesc către trecut, să vă relatez despre cum a fost România la sfîrșitul războiului sau să vorbesc despre ce-am fi devenit dacă n-am fi suferit plaga comunismului. Dar sînt aici cu voi astăzi pentru că am convingerea că aceasta este datoria mea, vocația și misiunea mea. Am intenția să fac tot ce pot să ajut la vindicarea vechilor răni și să promovez România noastră de azi în lume, să contribuim la consolidarea statului nostru. Cum am spus și în 1989, nu am altă misiune și nu cer nimic din ce nu este al meu, inclusiv naționalitatea mea română. Aș vrea să vă anunț astăzi, într-o manieră mai mult formală, că exilul a luat sfîrșit. În afara de răspunderile pe care le va avea în lume, Familia mea va încerca să fie în România cît de mult posibil. Privesc acest act ca pe un simbol, nu numai pentru mine, dar pentru întreaga Națiune. Așa cum plecarea mea acum cincizeci de ani a marcat începutul unei dictaturi oribile, tot așa întoarcerea mea de azi trebuie să confirme sfîrșitul acestui calvar. Chem pe toți românii care trăiesc azi departe să urmeze exemplul meu. Într-o patrie liberă și democratică nu există exil. Înțeleg că mulți români au trebuit să-și organizeze viața departe de casă și nu le-ar fi prea ușor să se întoarcă. Ca tată, m-am confruntat cu

aceeași problemă, în greaua încercare de a face educație copiilor mei ca români, deși ei nu au avut norocul să-și vadă Țara și nici să se integreze în patria în care trebuiau să trăiască. Chiar dacă mulți români nu se vor mai întoarce, ei pot să sprijine interesele României. Imaginea României, apărarea intereselor ei fundamentale sînt o datorie a fiecăruia dintre noi. Ieri am vizitat studiourile televiziunii române și am vorbit cu oamenii care au început transmisiile televiziunii peste hotarele Țării, către diasporă. Avantajele tehnologiei au micșorat diferențele geografice. Democrația Țării noastre trebuie să steargă ultima urmă a exilului. Sint determinat să contribuim la procesul acesta pe cît posibil în anul în care vine.

Privind către viitor, simt că trebuie să vă împărtășesc astăzi o decizie pe care am luat-o recent. Cînd a fost scrisă Constituția din 1923, pe care am repus-o în drepturi la sfîrșitul războiului și pe care comuniștii au înlăturat-o acum cincizeci de ani, femeile nu aveau foarte multe drepturi și erau excluse de la succesiunea la Tron. De atunci multe s-au schimbat. Femeile acum votează și sînt alese în poziții de mare responsabilitate peste tot. Cele mai multe democrații europene au făcut de mult aceste schimbări. Constituțiile monarhiilor moderne au fost și ele modificate, nu numai pentru a permite femeilor dreptul la succesiune, dar și pentru a permite primului născut, indiferent de sex, să succedă la tron. Nu am sugerat niciodată că tradițiile noastre ar trebui păstrate împotriva realităților prezente. În acest spirit, vreau să vă spun că doresc ca prima mea fiică, Margareta, să succedă în toate drepturile și prerogativele mele cînd Atopternicul va decide că mi-a sosit clipa. Nu am crezut niciodată că Românii au nevoie de zeci de ani ca să revină la normalitate, cum unii sociologi au sugerat. Sint sigur că Margareta va fi înconjurată cu afecțiune și încredere, în același fel în care au fost înconjurate Reginele Elisabeta, Maria și Elena, cu aceeași afecțiune și speranță cu care a fost înconjurată, alături de mine, Regina Ana. Statutul Familiei va fi amendat în consecință în viitorul apropiat. Conștient de responsabilitățile mele constituționale, pun soarta ei și a mea, ca întotdeauna, în mîinile poporului român. Finalmente, poporul va decide ceea ce eu doresc astăzi. Dar cred că înțelegeți de ce acum, și nu în altă zi, am dorit să vă împărtășesc punctul meu de vedere.

Nu vreau să sfîrșesc această seară împovărat de tristețea trecutului. Ziua aceasta nu e tristă. Acum cincizeci de ani, cînd îndepărtarea mea forțată a fost făcută cu amenințarea că vor fi uciși o mie de studenți și că va începe un război civil, comunismul apărea ca o forță a viitorului. A fost la modă și în vest, și a promis un viitor strălucitor. După cinci decenii, toți cei care m-au îndepărtat pe mine și au aruncat pagini nobile la „lada de gunoi a Istoriei” sînt ei înșiși acolo. Este un miracol, și noi datorăm acest miracol copiilor noștri, ai tuturor. Este deci datoria noastră să împlinim ceea ce ei au început. Vă amintesc ce a spus Take Ionescu, marele nostru politician: „Să năzuim a ajunge mai sus decît ceea ce sîntem, dar să nu uităm ceea ce am fost și să nu calmînem ceea ce sîntem”. Așa să ne ajute Dumnezeu!

Declarația președintelui Emil Constantinescu

„Problema referendumului este închisă pe durata mandatului meu”

Poate că s-ar fi convenit ca oamenii politici să fi dat dovadă de mai multă decență, pentru a lăsa poporului român, atît de încercat în ultimul an, răgazul de a-și sărbători în liniște Crăciunul și Anul Nou. Avînd însă în vedere situația creată, precum și solicitarea expresă adresată președintelui României de către PDSR și PD, după consultările pe care le-am avut cu liderii partidelor din majoritatea parlamentară și cu primul-ministru, sint în măsură să facă următoarele precizări:

În calitate de președinte al României, declar că, pe durata mandatului meu, nu voi iniția și nu voi accepta schimbarea actualei forme de guvernămînt. Consecvent angajamentelor asumate în campania electorală, precum și faptul că, la investirea mea, am jurat că voi respecta Constituția în vigoare, orice altă opțiune din partea mea ar fi și ilegală, și imorală. Ținînd seama de poziția tuturor partidelor parlamentare privind faptul că un referendum pe tema modificării formei de guvernămînt nu este oportun, pot să afirm că această problemă este închisă.

Cît privește statutul fostului suveran, iau act de poziția exprimată de Guvernul României la 2 ianuarie 1998, conform căreia acesta are dreptul de a se stabili în țară cu condiția respectării Constituției din 1991, a autorităților statului, alese în mod legal de către poporul român, și a protocolului de stat. Îmi exprim de asemenea acordul față de propunerea guvernului ca statutul regelui Mihai în calitate de fost șef al statului român să fie reglementat prin lege de către Parla-mentul României.

După ce, în calitate de mediator între puterile statului, precum și între stat și societate, am luat act și am răspuns îngrijorării exprimate de PDSR față de respectarea Constituției și a autorității instituției prezidențiale, nu pot să nu constat că nici principalul partid de opoziție, nici președintele său, nici el însuși șef al statului român, nu au avut nici un fel de reacție atunci cînd liderul unui partid din actualul parlament, și fost aliat la guvernare al PDSR, a propagat de la tribuna parlamentului și prin presă idei cu totul potrivnice democrației, cînd a afirmat în mod irresponsabil că șeful statului român este agent străin, cînd a amenințat deschis cu violența, cu o justiție sumară și cu închisoarea pe reprezentanții aleși ai poporului sau ai puterii judecătorești, cînd a calomniat fără rușine persoane publice cu o conduită ireproșabilă. Aceste acțiuni și atitudini antidemocratice, îndreptate împotriva unor instituții fundamentale ale statului român, nu au suscitat niciodată, după alegerile din 1996, măcar o delimitare, și cu atît mai puțin un protest din partea PDSR. În tot acest răstimp, PDSR a preferat el însuși să denigreze continuu situația din România, inclusiv prin denunțuri adresate ambasadelor străine și forurilor internaționale.

În calitate de garant al independenței, suveranității și unității statului român, declar că nu voi tolera nici o acțiune politică, individuală sau colectivă, care ar putea pune în pericol, direct sau indirect, aceste atribute inalienabile ale statului sau stabilitatea democratică a țării. Declar că nu voi înceta să veghez la respectarea deplină a libertății de opinie a fiecărui cetățean, și în genere la respectarea întocmai a tuturor libertăților democratice. În același timp însă, nu voi tolera ca vreo forță politică, oricum s-ar intitula ea, să pună în pericol integritatea și unitatea statului român propunînd partide și politici separatiste. Nu voi tolera ca vreo forță politică, oricum s-ar intitula ea, să afecteze încrederea românilor și a comunității internaționale în stabilitatea internă a țării. Ținînd seama de stabilitatea coaliției majoritare în actualul Parlament, desemnat prin alegeri libere, democratice și necontestate de nici o forță politică, de reglementările prevăzute în Constituția României și de opțiunea majorității cetățenilor ei, nu există în prezent nici un temei, nici legal, nici de fapt, pentru a organiza înaintea de termenul stabilit prin lege consultarea electoratului. Pot, de aceea, să afirm că nici problema alegerilor anticipate nu prezintă nici un fel de oportunitate. România se află, în anul care abia a început, în fața unor provocări de o covîșitoare importanță pentru prezent și pentru viitor. În mare măsură, anul 1998 va decide asupra succesului reformei economice, asupra capacității noastre de a realiza o reformă globală, cum va decide și asupra perspectivei noastre de integrare în structurile europene și euro-atlantice. Dincolo de interese mărunte de grup sau de partid, interesul general al țării ne cere să construim, cu acea compunere, solidaritate și responsabilitate care sînt proprii poporului român, o perspectivă clară pentru dezvoltarea României în secolul care urmează. Mă adresez, de aceea, tuturor forțelor politice responsabile, fie ele la putere sau în opoziție; tuturor liderilor de opinie și mai ales tuturor cetățenilor României: să lăsăm de-o parte discordia, să primim cu credință și cu speranță la propriul nostru viitor, și să lucrăm împreună pentru binele țării și al fiecăruia dintre cetățenii ei.

Comunicatul comun al liderilor PNȚCD și PNL

Problema Monarhiei nu este de actualitate

Față de unele luări de poziție și declarații exprimate în ultima vreme în legătură cu forma de guvernămînt a țării, conducerea celor două partide istorice reafirmă și cu această ocazie punctul lor de vedere în această privință.

Regele Mihai, ca orice cetățean al țării, este îndreptățit să-și stabilească domiciliul în România, avînd obligația de a respecta Constituția și legile țării.

În legătură cu succesiunea Prințesei Margareta la drepturile și prerogativele fostului suveran, considerăm că este legată de aspectul general al formei de guvernare, care nu poate fi modificată decît prin voința poporului român, liber exprimat. În prezent, această problemă nu este de actualitate.

Președinte PNȚCD
Ion Diaconescu

Președinte PNL
Mircea Ionescu-Quintus
2 ianuarie 1998

Comunicatul PDSR

Amestecul fostului rege în viața politică

Partidul Democrației Sociale din România a luat act cu surprindere și neliniște de escaladarea manifestărilor promonarhiste și de amestecul direct și deschis al fostului rege Mihai în viața politică a României, care a culminat cu textul dat publicității în seara zilei de 30 decembrie 1997 (...)

Discursul rostit de fostul suveran în seara zilei de 30 decembrie 1997 a fost citit se poate de lămuritor în privința pretențiilor fostului suveran (...)

Partidul Democrației Sociale din România cere imperativ șefului statului să adopte o atitudine clară și tranșantă, conform obligațiilor sale de garant al Constituției republicane. În cazul în care președintele Emil Constantinescu nu-și exercită prerogativele constituționale și nu pune capăt situației nefirești și ilegale create în România, Partidul Democrației Sociale din România este ferm hotărît să inițieze procedura de suspendare a sa din funcția de președinte al României.

De asemenea, PDSR consideră că șeful statului are obligația de a-i solicita fostului suveran să se angajeze în fața Parlamentului României – instituție legitimată de votul cetățenilor români – și să semneze o declarație clară din care să rezulte renunțarea la pretenția revendicării tronului și a averilor casei regale. Totodată, fostul suveran are datoria, ca orice cetățean care primește sau reprimește cetățenia română, să jure pe Constituția țării și să se oblige la respectarea ei (...)

31 decembrie 1997

DAN PAVEL

Marxismul, ca reîntoarcere a tragicului în istorie

După cum observa Adrian Marino, partea culturii române care s-a dezvoltat cel mai spectaculos după decembrie 1989 a fost știința politică. La întrebarea de tip kantian „cum a fost cu puțință” înflorirea științei politice într-o cultură ruptă de o jumătate de secol de principalele repere ale teoriei și analizei politice dezvoltate în țările democratice liberale occidentale, nu se poate răspunde fără a lua în considerare influența lui Vladimir Tismăneanu. Este un capitol de istorie intelectuală *in statu nascendi*, iar influența directă sau indirectă a profesorului de la University of Maryland asupra unor persoane se poate măsura în mod instituțional în înființarea de reviste de știință politică (*Sfera Politicii*, *Polis*), secții sau facultăți de profil, traduceri de cărți, cercetarea arhivelor comunismului și publicarea de documente, dezbaterile unor mari teme ale gândirii și acțiunii politice, ba chiar scrierea unor cărți. Tismăneanu i-a ajutat pe nenumărați specialiști și tineri români să obțină burse de studiu la cele mai importante universități americane (în computerul lui se găsesc mai bine de o sută de astfel de scrisori de recomandare). Toate acestea trebuie menționate nu numai pentru că unii nu mai sînt dispuși să recunoască ajutorul primit, dar și pentru că vin, intructiv, în contradicție cu „obiceiurile locului”, unde, de pe vremea interbelică, s-a cam pierdut deprinderea ajutării celor tineri și a meritușilor.

Influența operei scrise de lui Tismăneanu va începe abia acum să-și arate roadele, intrucît, doar în 1997 s-a găsit o editură dispusă să preia sarcina traducerii scrierilor publicate în SUA. Astfel, au apărut la Polirom, Iași (editură condusă de Silviu Lupescu), *Reinventarea politicii. Europa de Est de la Stalin la Havel*, iar acum *Mizeria utopiei. Criza ideologiei marxiste în Europa Răsăriteană* (trad. de Laura Lipovan). Aceasta din urmă a apărut în 1988 la prestigioasa editură anglo-americană Routledge și își propune „să explice etapele declinului și factorii obiectivi ce au dus la degenerarea marxismului”. Perfect adaptată demersului hermeneutic, structura cărții cuprinde o introducere și opt capitole („Autopsia stalinismului”, „Ideologia sovietică și Europa de Est”, „Declinul stalinismului”, „În căutarea renașterii”, „Mizeria utopiei”, „Reconstrucție sau dezintegrare?”, „De la critică la apostazie”, „Pacea, drepturile omului, disidența”). Ediția românească beneficiază și de un epilog, intitulat „După Marx: noi mitologii politice”.

Vladimir Tismăneanu face parte din acea rară categorie de *political scientists* care au rezerve întemeiate cu privire la capacitatea metodelor cantitative, abordărilor deterministe, structuraliste, funcționaliste de a explica evenimentele politice majore, războaiele civile și mondiale, experien-

• **Influența lui Vladimir Tismăneanu la înflorirea științei politice** • **Analiza rolului ideilor intelectuale și politice** • **„În acest secol, marxismul a evoluat asemeni unei tragedii istorice, cu eroi și martiri, ritualuri de sacrificare și o năzuință infinită pentru salvarea colectivă”** • **Problema marxismului – marxismul însuși** • **Descompunerea mitului marxist s-a datorat societății civile și intelectualilor disidenți** • **Reapariția miturilor sociale și politice** •

tele de inginerie politică totalitară (nazistă, comunistă), forța naționalismelor și a credințelor religioase sau marile crime în masă ale acestui secol. Pentru toate acestea, el propune un alt model explicativ, legat de modul în care gîndesc cei care fac istoria: analiza rolului ideilor intelectuale și politice. În acest sens, instaurarea comunismului și prăbușirea sa sînt prelungiri ale unei istorii a ideilor. Explicația lui Tismăneanu, cu privire la experiența comunismului, reduce în actualitate tragedia, ca recuperare a sensibilității etico-estetice a antichității eline, dar și în calitate de concept, așa cum a fost definit de către Hegel: „În acest secol, marxismul a evoluat asemeni unei tragedii istorice, cu eroi și martiri, ritualuri de sacrificare și o năzuință infinită pentru salvarea colectivă”.

Tragedia provocată de comunism în atîtea țări ale lumii și în atîtea conștiințe individuale a constat în conflictul dintre ordinea morală promisă de utopia marxistă și valorile morale tradiționale, pe care acest regim totalitar le-a călcat în picioare: „Logica omniprezentă, istoria universală și judecata colectivă a proletariatului servesc drept elemente de bază în definirea penuriei marxiste de preocupări pentru valorile morale fundamentale. Consider că marxismul este forma de relativism etic cea mai elaborată și de aceea apreciez că atît leninismul, cît și stalinismul nu sînt străine de intențiile ideologice ale părintelui fondator”. Vladimir Tismăneanu amendează astfel drastic ambiguitățile interpretative ale aceluia care au încercat să salveze leninismul, condamînd doar stalinismul, sau marxismul prin condamnarea celorlalte două: „problema marxismului nu este leninismul sau stalinismul, ci marxismul însuși”.

Cartea lui Vladimir Tismăneanu este una analitică și polemică, în același timp. În planul judecăților factuale, descriptive, autorul își propune să istorisească „povestea descompunerii mitului marxist în acele societăți unde partidele comuniste au ajuns la putere”. Actorii principali ai acestei povești sînt societatea civilă și acei intelectuali a căror operă teoretică și activitate practică de disidență conduc către

subminarea societății totalitare, tocmai prin recrearea societății civile, a spațiului polisului paralel. Eroii săi sînt Adam Michnik, Leszek Kolakowski, Jacek Kuron, Milovan Djilas, Danilo Kis, Vaclav Havel, Ivan Svitak, Milan Kundera, Agnes Heller, Ferenc Feher, Miklos Haraszti, George Konrad, Alexandr Zinoviev și mulți alții. În planul judecăților de valoare, Tismăneanu intră în contradicție cu interpretările occidentale aberante ale comunismului/marxismului, operă a unor cercuri intelectuale elitiste, pentru care idealurile marxiste au fost atît de orbitoare, încît nu i-au lăsat deloc să vadă cît de mincinoasă și criminală era ideologia pentru care militau.

Inovația lui Tismăneanu constă în a pune problema dezlegării fascinației comunismului nu numai în termenii ideologiei și utopiei, cît mai ales în planul mitului politic. Aceasta îi conferă avantajul de a pătrunde în intimitatea procesului de delegitimare a celei mai disimulative ideologii din istorie, cu atît mai primejdioasă cu cît a condus către instaurarea unui regim represiv, totalitar și inexpugnabil. Pentru Tismăneanu, cheia acestui proces a reprezentat-o luciditatea în-

telectualilor revizionisti marxisti, care au ajuns la convingerea că „marxismul a încetat să mai ofere o ideologie critică pentru a explica structura socială și conflictele politice din regimurile de tip sovietic”. Faptul că ei au trecut de la critică la apostazie a făcut posibilă „operațiunea generală de reconstrucție etică” în care s-au lansat intelectualii disidenți: „Disidenții o-pun crizei morale a regimurilor comuniste alternativa unei angajări etice reprezentate de idealul polis-urilor paralele, rețeaua de grupări independente, asociații, comunități independente a căror existență este un argument că minciuna oficială poate fi înfrîntă”.

După cum arată autorul, „spiritul Europei Centrale” a fost crucial. Față de politica sovietică a represiei și intoleranței instituționalizate, intelectualii disidenți și-au exprimat opțiunea fermă pentru identificarea Europei Centrale cu sufletul cultural al continentului din perioada anterioară ocupației armate sovietice. În numele acestui suflet cultural se duce lupta împotriva subjugării totale a individului. În acest sens, spiritul și strategia disidenței est-europene se deosebeau net de ambigua campanie occidentală – cea care (adesea de inspirație sovietică), cerînd dezarmarea celor două blocuri militare, punea semnul egalității între democrațiile liberale și sistemele totalitare – prin punerea accentului pe respectul pentru drepturile omului, „condiția fundamentală și singurul garant real al unei păci autentice”.

Epilogul la ediția românească a cărții face legătura conceptuală și hermeneutică între *Mizeria utopiei* și cartea lui Tismăneanu, în curs de apariție la Princeton University Press, care se ocupă de rolul noilor mitologii politice în lumea postcomunistă. Profesorul de la College Park ne ajută să înțelegem o realitate cumplită: în ciuda consecințelor catastrofale ale comunismului, perioada pare a fi o simplă paranteză în istoria multiseculară a Europei. Toate vechile mituri sociale și politice moderne (cele care au provocat experiențele totalitare limitate ale secolului) reapar de parcă nimic nu s-ar fi întîmplat. De această dată, însă, în mare parte datorită contribuției teoretice a lui Vladimir Tismăneanu, sîntem pregătiți să întîmpinăm și să demontăm această remitolgizare instituțională printr-o demitolgizare hermeneutică.

MIRCEA FLORIAN

ANTET

LOGICĂ ȘI EPISTEMOLOGIE,

de Mircea Florian.

• **Lucrarea reunește lecții de logică generală, ținute (între anii 1940 și 1946) de marele profesor Mircea Florian la Universitatea București.**

• **Recomandăm cu căldură această carte elevilor și studenților, fiind un adevărat curs de logică.**

312 pag. 20.000 lei

Doresc să primesc această carte, cu plata ramburs, la adresa indicată mai jos:

Expedito:

Numele .....

Oraș (Localitate) .....

Strada ..... nr. ....

Bl. .... Sc. .... Et. .... Ap. ....

Județ (sector) ..... cod ..... Tel. ....

CARTE
POSTALĂ

Post răspuns

Nu
timbrați

Destinatar:
Editura ANTET
O.P. 22 C.P. 285
Sector 1, București
Tel: 01-6175332

SORIN ALEXANDRESCU

Atitudinea stilistică, sau despre Tudor Vianu

Text și subtext

Publicat în *Steaua*, în 1958, și în volum abia în *Jurnal* (1961), articolul „Atitudinea stilistică” formează un întreg coerent cu *Fragmentele autobiografice* din 1957 și cu *Ideii trăite*, din martie 1958, apărute în același volum. Deși la acea dată Vianu publicase majoritatea studiilor sale de stilistică, el îl selectează numai pe acesta pentru volumul destinat să constituie profilul său intelectual și moral. Este evident că Vianu vedea în acest articol „mai mult” decât în alte articole de stilistică, pur tehnice și programatice. Dar ce anume?

Articolul pleacă de la faptul că majoritatea enunțurilor verbale sînt formate dintr-un nucleu informațional și din ceea ce Vianu numește „note însoțitoare”, indiferent dacă acestea sînt intenționate sau nu. Atitudine stilistică înseamnă concentrarea cititorului asupra acestor note care-i pot răspunde la întrebarea „ce fel de om este vorbitorul, în ce situație și cu ce intenție îmi transmite comunicarea sa” (p. 192). A avea o atitudine stilistică înseamnă a urmări subtextul unui enunț, „a citi printre rînduri”, spune Vianu, textual (p. 196). Desigur există și o atitudine a stilisticianului ca om de știință: acesta trebuie să se deplaseze, în analizele lui, de la text la subtext și invers.

Se pot face multe remarci asupra acestui scurt articol. Mai întii, el continuă în plan științific cele afirmate de Vianu, de exemplu, în introducerea la *Arta prozatorilor români* din 1941, „Duble intenție a limbajului și problema stilului”. Un om, vorbind, „comunică” cu ceilalți, dar „se comunică”, de asemenea, pe el însuși; enunțul lui este tranzitiv, dar și reflexiv, spune Vianu. Stilul se referă la această din urmă dimensiune, el este „expresia unei individualități”, chiar dacă ea nu este absolută, ci se încadrează într-o anumită serie. Tudor Vianu va schița, chiar el, aceste serii, grupînd scriitorii români, în *Arta prozatorilor*, de exemplu, în diferite valori ale realismului. Interesul lui Vianu pentru expresivitatea limbajului apare deja în *Estetica* din 1934-1936, apoi în cursul de la Universitate din 1942-1944, continuă după război cu articolul *Limba poetică*, din 1950, se îndreaptă în anii 1954-1957 spre o abordare lingvistică mai tehnică și culminează cu volumele masive *Probleme de stil și artă literară* (1955) și *Problemele metaforei și alte studii de stilistică* (1957). Diversele eseuri programatice, precum „Măiestria stilistică” (1955) și „Stilistică literară și lingvistică” (1956), se încheie practic cu „Cercetarea limbii literare și a stilului în perioada 1944-1959” (*Limba română*, 1959), articol de bilanț, cum se obișnuia în epocă, dar care indică o victorie personală: consacrarea academică a noii discipline.

Am putea, în al doilea rînd, glosa asupra „Atitudinii stilistice” dintr-o perspectivă comparată, așa cum profesorul ne-a învățat în alte articole și cărți, și am putea cita aici teoriile lui Barthes despre conotație (corespunzătoare „notelor însoțitoare”), sau teoria explicației artei după Panofski, care deslușea caracterul unui om, ori pictor, în cele trei faze ale analizei: pre-icnografice, icnografice și icnologice. Am putea cita și teorii mai noi despre modalități, acte de limbaj etc., care sistematizează asemenea analize

ale modului în care vorbitorul se înfățișează pe sine. Sau am putea aminti entuziasmul cu care Vianu, precum Saussure odinioară în legătură cu semiologia, anunța acum apariția unei noi științe, stilistica generală, importantă pentru literatură și lingvistică, dar și pentru medicină, psihologie, pedagogie și, interesant, pentru activiștii culturali (!), o știință prin care, în mod neașteptat, toate aceste discipline și activități au ceva de învățat de la literați și lingviști.

Nu voi urma nici o asemenea reconstituire academică a termenilor utilizați de Vianu, deși ea este necesară. Aș dori, dimpotrivă, să întorc teoria lui Vianu asupra lui însuși, întrebîndu-mă ce comunică și în ce fel se comunică Vianu în acest text. Aș încerca astfel o *lectură politică* a acestui articol.

Riscurile subtextului în comunism

Mai întii, mi se pare semnificativ că acest articol, ca și diverse alte texte programatice și autobiografice, sînt scrise de Vianu prin anii 1957-1958. Nu întimplător: el era sărbătorit în 1957 la împlinirea a 60 de ani. Era membru al Academiei și profesor de literatură universală, așa cum l-am cunoscut mulți dintre noi, inclusiv subsemnatul. Dar ceea ce eu atunci nu știam era faptul că Vianu fusese marginalizat la începutul anilor cincizeci (deși nu exclusiv din Universitate, ca alți profesori), și aceasta în ciuda activității sale diplomatice în slujba guvernului Petru Groza în 1946-1947 la Belgrad, ca și faptul că el revenise în actualitate, tolerat de Gheorghiu-Dej și datorită sprijinului permanent al lui Mihai Ralea, doar cu puțin înainte de a-l fi cunoscut eu ca student. Deja la sfîrșitul perioadei belgradene, familia Vianu, alarmată de comunicarea rapidă a României, se gîndea serios să emigreze în Elveția. Din *Amintiri în dialog*, scrise de Ionel Vianu și Matei Călinescu, rezultă că primul se afla la un liceu de lingvă Lausanne deja din septembrie 1947 și că mama și sora lui ajung acolo în noiembrie, cu planul de a-l recupera, sub un pretext, și pe Tudor Vianu pentru a se stabili definitiv în Elveția (pp. 17-20). Curios, însă, pe 17 noiembrie 1947 Vianu scrie o scrisoare lui Petru Groza spunîndu-i că vrea să se înapoieze la București pentru a lua parte la „opera de refacere a țării și de consolidare a democrației românești” — o frază care în urechile lui Groza va fi sunat destul de ambiguu — pentru a lucra la catedră și pentru a-și putea școlariza fiul (Ionel, cel aflat atunci deja la Lausanne!). Mărturisește însă în același timp că-l apasă „conștiința de-a nu-mi cunoaște rolul ce mi se rezervă și de-a nu putea lua inițiativa necesare în vederea realizării lui”. Mai mult încă, pe 28 noiembrie, Vianu îi scrie și Anei Pauker, devenită pe 5 noiembrie ministru de Externe, cerîndu-i expres să-l rechemă oficial acasă (*Opere*, vol. 14, ediție Vlad Alexandrescu). Nu întimplător, deci, atunci cînd Elena și copiii îi telefonează din Lausanne, Tudor Vianu le spune „cu o voce foarte dură” să se reîntoarcă toți trei urgent la Belgrad. Ajuși acolo, ei află că un domn Georgescu, consul, fusese arestat cu puțin timp mai înainte de doi securiști veniți din țară și dus cu forța la Bucu-

„Intri în clasă. S-au adunat mulți studenți (...) nu numai pentru a asculta un profesor, dar și pentru a primi exemplul unui om. Dacă tu gîndești ce însemnătate au avut maestrul tău pentru tot ce ai devenit mai tîrziu, simte-ți întreaga răspundere atunci cînd ai devenit tu însuși profesor. În toată activitatea ta vei fi neliniștit de o întrebare și purtat de un dor. Printre tinerii adunați în jurul catedrei (...) fi-va un spirit mai bun ca al tău, o inimă mai încinsă, capabilă să facă ceea ce ai dorit și n-ai putut duce pînă la capăt? Ai dori ca omul acela să existe și tu să-i poți fi de ajutor” (*Jurnal*, pp. 316-317).

rești. „Tata simțise acest fapt ca un fel de aluzie sinistrală; se simțea ca totul în puterea lor, a „ăstora”, mărturisește Ionel. Cum cronologia exactă a faptelor lipsește, nu este clar dacă Vianu scrisese scrisorile oficiale după plecarea familiei la Lausanne și înainte sau după arestarea lui Georgescu. Nu știu nici dacă lucrurile se mărginiseră la „o aluzie sinistrală”, sau dacă securiștii respectivi nu se aflau acolo cumva și pentru ambasador. Ei nu aveau cum să știe ceva de planul de evadare, dar plecarea Elenei Vianu cu fiica în Elveția nu putuse trece neobservată. Să fi fost Vianu amenințat direct, se afla el, în momentul telefonului, sub observație? Căci altfel este curios faptul că teama de „ăstia” nu-l făcuse tocmai să încerce să scape „din puterea lor”. Sau era Tudor Vianu sincer în scrisoarea către Groza, și dorința lui cea mai adîncă, în ciuda aprehensiunii amintite acolo, era totuși de întoarcere? Ce era, cu alte cuvinte, în această scrisoare, text și ce era subtext? Trebuie să citim mențiunea școlarizării lui Ionel în țară ca o denegație freudiană (*Verneimung*) a faptului că Vianu îl trimisese deja la Lausanne? Nu știu, s-ar putea ca nici Ionel Vianu să nu știe. Dar așa situa în acel moment al demersului ambasadorului, și al dramei omului Vianu, descoperirea personală a atitudinii stilistice, zece ani și mai bine înainte de scrierea articolului respectiv, a faptului, deci, că ceea ce spunem și ceea ce scriem cuprinde, volens-nolens și „note însoțitoare”.

„Între 1948-1953, lui Vianu nu i se publicase nici un rînd original” (*Opere*, vol. 14, p. 589). Publica cîteva traduceri din Shakespeare, Goethe (*Poezie și adevăr*), Gogol și alții, scotea în 1955 ediția Odobescu. Pe 23 martie 1949, fusese numit colaborator la Institutul de Filozofie, bineînțeles la un proiect patronat de Mihai Ralea, dar pe 7 martie 1950, i se comunica faptul că fusese „eliberat” din funcție. Pe 21 mai 1952, îi scria lui Călinescu o dramatică scrisoare în care-l întreba pe directorul Institutului de cercetare a istoriei literaturii dacă nu era nevoie de el acolo, ca simplu colaborator extern, deoarece el era „printre puținii universitari care nu colaborează în nici o formă cu Institutul Academiei”. Nu cunosc răspunsul lui Călinescu. De ce dorea Vianu să lucreze pe un post așa de modest? Era el mînat de

nevoi materiale sau numai de teama de marginalizare profesională care, atunci, putea fi doar semnalul unei dispariții sociale, chiar fizice?

Redresarea situației se petrece la scurt timp după aceea. Articolul „Limba poetică” (*Cum vorbim*, martie 1950, pp. 8-10) fusese probabil „un faux pas”, pentru că Vianu remarcase faptul că scriitorii preiau adesea conceptul de „limbă poetică” dintr-o perioadă anterioară. A face aluzii în 1950 la, cum-necum, „continuitate” era o erezie. Mai publicase în *Flacăra*, tot în 1950, „Despre construcția Annei Karenina de Tolstoi”, un titlu care în acei ani de rusificare căzuse poate mai mult în grațiile mai-marilor zilei. În 1954, Vianu se coalezează cu lingviștii, printre care bunul său prieten Alexandru Rosetti, aflat, ca și Ralea, Călinescu, Iordan și alții, în grațiile regimului. Vianu începe să lucreze cu ei la un proiect de cercetare a limbii literare din secolul al XIX-lea și publică în iulie, în *Limba română*, un articol despre acesta. Între martie și iunie, Rosetti, dar și Camil Petrescu, Cezar Petrescu și alții, discutau în *Gazeta literară* și în *Contemporanul* despre limba literară: o dezbateră care astăzi ne-ar provoca surîsul, dar care atunci avea nebanuite valențe politice. Pe 23 iulie, Iorgu Iordan îl critica pe Vianu pentru că „neglijază legătura dintre limbă și gîndire” (sic!) și nu ia atitudine împotriva tendinței de-a folosi cuvinte rare pentru ele însele, citîndu-l, în acest sens, pe „poetul decadent” Alexandru Obedeneru. Bietul Obedeneru (1865-1945), azi complet uitat, fusese activ în cenaclul lui Macedonski, ținuse prin 1890 o conferință despre „Poezia decadentă” și se jucase apoi producînd poezii „satanice”, azi complet rizibile. Nu și pentru Iordan însă, care, la vreo zece ani după moartea octogenarului boem, se temea că acesta ar putea corupe socialismul. Asemenea polemici aveau să continue. În 1956, un adevărat cerber (Iordan era, totuși, „undeva”, cum se spunea atunci de snobime, „un domn”), și anume, Alexandru Graur atrăgea atenția lui Vianu în *Contemporanul* din 30 noiembrie că, de fapt, „conținutul operei” contează, nu forma, și că de acesta au a se ocupa tovarășii critici literari, nu lingviștii. Și „Măiestria stilistică”, articolul lui Vianu, fusese criticat de „legendarul” Mihai Novicov, în *Gazeta literară* din 24 mai 1956, pen-

(Continuare în pagina 14)

Atitudinea stilistică, sau despre Tudor Vianu

(Urmare din pagina 13)

tru „formalism” (vezi pentru asemenea detalii notele din volumul 4 al *Operele* lui Tudor Vianu).

Asemenea scolastică în limba de lemn a epocii putea duce la un articol fulminant în *Scinteia* și, deci, la „inmormintarea” autorului criticat prin concediere și chiar arestare. Vianu se apăra de fiecare dată sobru, citind respectuos adversarul, dar trimițând și la „specialiști sovietici”, întâmplător de aceeași părere cu el, pe care nu știu cum de reușea să-i descopere în reviste citate ritual de toată lumea, dar necitate de nimeni. Așa procedează, de exemplu, în articolul „Stilistica literară și lingvistică”, blindat de citate din publicații sovietice, în care remarcă sobru „revoluția culturală” din țară, dar și faptul că „noul conținut” în literatură nu a fost însoțit și de o „nouă formă”, ceea ce a dus la „șabloane”. Concluzia sună, în perfect stil vianesc de rece ironie ascunsă: „s-a cerut atunci mai multă măiestrie în operele literaturii mai noi” (*Opere*, vol. 4, p. 91). Cine se ascunde sub savurosul impersonal Vianu nu spune. Ca și în „Atitudinea stilistică”, din 1958, el pretinde că discută totul obiectiv, din chiar punctul de vedere al „intereselor de partid”, căci, nu-i așa, măiestria în loc de șabloane ar putea face „mesajul partidului” mai convingător. Se adresa el chiar „activiștilor culturali” încercând să-i lumineze? Sau, sub pretextul „îmbunătățirii propagandei”, căuta să legitimizeze un nou teritoriu științific, pe care, prin același gest, îl și lua în stăpânire? Greu de răspuns, dar impresia mea de-atunci, și de-acum, este că el acționa strategic în acest al doilea sens. Marele atu al lui Vianu era că el se prezenta (și de fapt chiar și era) ca singurul intelectual român de-atunci care putea funcționa ca o *interface*, i-am spune astăzi, între lingviști și literați. Numai uluitoarea lui erudiție îi permitea să se miște cu eleganță ușurință pe, și mai ales între, teritorii cercetate, altfel, de specialiști aparți în literatură, lingvistică și filozofie. Strategia lui a fost deci, să inventeze un teritoriu științific nou, obiectiv viabil și subiectiv „făcut” pentru el, ceea ce îi putea stabiliza poziția în lumea științifică și, prin ricoșeu, cum se va vedea, și în cea politică. De remarcat însă rezistența la acest proiect a lui Graur, cel mai stalinist dintre lingviștii anilor cincizeci, și, într-un fel, și a lui Iordan. Cum Graur îl atacase și pe Iordan, acesta și Vianu s-au apropiat mai târziu. În 1958, când Iordan împlinise 70 de ani, Vianu îl omagiază cu o căldură care, deși în stil cryptic, sugerează un sprijin personal: *Stilistica limbii române* a lui Iordan, din 1944, este o „carte de referință” (chiar este!), iar autorul, ca decan la Litere, a arătat „tact, obiectivitate și blindețe”.

Astfel ajunge Vianu să publice cărțile lui de stilistică din 1955 și 1957, menționate mai sus. Pe de altă parte, deși se interesa de „literatură universală” de prin 1949, el publică volumul de studii *Literatură universală și literatură națională* în 1956, exact între cele două volume de stilistică. Levor urma volumele de *Studii de literatură universală și comparată*, din 1960, volumul despre simbol și altele. După stilistică, el „legitima” și instituționaliza astfel o a doua știință, literatura comparată, întreprindere deloc lipsită de riscuri, căci ce putea fi mai ușor atacat decât această „știință cosmopolită”? Curînd, Vianu era recuperat oficial: în 1955 era primit la Academie, în 1956 intra în delegația națională

UNESCO, condusă de vechiul său prieten Ralea, în 1958 devenea secretar general al comisiei naționale pentru UNESCO și director al Bibliotecii Academiei etc., un drum al gloriei — să-i pun ghilimele sau nu? — care ducea la intrarea în partidul comunist român în 1962 și la decernarea Premiului de stat în 1963, ultimul său an de viață.

Aminarea subiectivității și noua paradigmă

Anii 1955–1956 au fost, deci, ani de răscruce pentru Tudor Vianu și ei au coincis cu adoptarea „atitudinii stilistice” în practică, ceea ce atitudine care te face atent la „subtext” și care instituționalizează „citirea printre rânduri”. Trebuie spus că aceasta a fost dimensiunea politico-culturală fundamentală a noastră, a tuturor, a acelo-

gur, putem observa acum faptul că această expresivitate sporită a textului, adusă oficial în discuție de Tudor Vianu în cultura română, s-a dezvoltat apoi, în România, ca și în alte țări, în alte direcții, în care nu mai conta în primul rînd cum se exprimă pe sine un individ. Dar atunci, profesorul aceste dimensiuni ne revela. Întimplarea a făcut ca, fiind studenți între 1954–1959, eu și mulți colegi de generație și prieteni să-i devenim elevi lui Vianu, exact în anii în care el opera această dublă analiză a subtextului. Cred că am înțeles atunci oarecum vag ceea ce încerc acum să reconstitui istoric mai clar. Erau de fapt niște ani îngrozitori din punct de vedere politic. Mi-amintesc însă din tinerețea mea de-atunci, în primul rînd, interminabilele nopți de rock-and-roll, mai ales duminică noaptea, petrecute la Cătălina Godeanu, „de la engleză”, după care mergeam cu toții, luni dimineața

1958 totul se întorcea la stalinism, plătindu-se astfel retragerea armatei sovietice de pe teritoriul țării: Bacowski părea redacția *Stelei*, grupul Noica era arestat, Beniuc îl ataca pe Blaga, în 1959 noi „cazuri” deveneau notorii: Mihail Andricu, Mihaela Pătrașcu, Ana Novak etc. În ciuda unor critici, Tudor Vianu rămîne neatins de „îngheț”. De ce?

Să fi fost însă, mai întii, nașterea celor două științe ale subtextului, în 1955–1957, tolerate din cauza dezghețului ideologic? Nu știu. Ceea ce știu este că Vianu a deschis pentru noi, în acei ani, două ferestre, adevăratele „ferestre luminate” de care avea să scrie mai târziu (*Jurnal*, p. 5–6): una spre Occident, e drept spre Occidentul clasic, dar spre Occident, și alta, printr-un gest cu adevărat inaugural, spre stilistică, dar ambele ca o *abordare des-ideologizată a textului, ca o obiectivare a demersului în discutarea unui text, a oricărui text.*

Trebuie amintit că în acei ani nu se putea scrie cu un minimum de libertate despre literatură decât de către acei puțini critici care „cumpărase” acest privilegiu cu un greu stagiu în utilizarea limbii de lemn. Or, iată-l apărînd în acea lume pe acest profesor grav, puțin timid, foarte învățat, foarte corect și politicos, care introducea o știință obiectivă, pentru care îți trebuiau cunoștințe verificabile și care nu aveau absolut nimic de-a face cu ideologia. Era ca și cum ne transmitea, secret, acest mesaj de supraviețuire: „Astăzi nu putem scrie cum am vrea, reacția subiectivă duce la tăcere sau moarte. Să scriem atunci obiectiv, inatacabil, salvîndu-ne subiectivitatea pentru cîndva mai târziu!”. Tudor Vianu ne-a devenit astfel un maestru al subiectivității aminate, și cred că nu greșesc spunînd că aceia dintre noi care i-am devenit elevi am deprins această artă a aminării, prin care ne-am salvat. Și ar trebui poate spus că generația „șaizeștilor” nu a fost numai aceea care, prin Nichita Stănescu, Dimov, Blandiana și alții, a redescoperit și reinventat subiectivitatea în poezie, dar și o generație care a suspendat-o, pentru a găsi o știință, un *savoir objectif*...

Cei care eram studenții lui Vianu, în anii cincizeci, am reacționat la aceste deschideri ale textului cvasi-instinctiv: ne-am repezit spre noua poartă, întredeschisă într-un zid care ni se părua fără breșe, spre a respira aerul proaspăt. Unii dintre noi s-au și grăbit să iasă pe această ușă *dincolo*, ceea ce niciodată nu fusese intenția Profesorului, confundînd, spre vîntoarea lor dramă, referențial cultural clasic al lui Vianu cu un cotidian actual. Matei Călinescu interpreta în *Aminările* deja citate această atitudine a lui Vianu ca introducerea a profesionalismului în învățămîntul universitar (p. 70). Cred că e nedrept de puțin spus. Profesioniști erau atunci și alți profesori. Astăzi trebuie subliniat meritul esențial al lui Vianu, faptul că el a introdus în România o *nouă paradigmă*, aceea a științelor umane întemeiate pe știința limbajului. În anii șaizești, și după, ea a constituit *a treia cale* în abordarea literaturii, după cea ideologică oficială și cea pur estetică, inspirată de Călinescu. Nu știu în ce măsură Vianu era atunci la curent cu primele încercări de semiotică din Franța și Statele Unite, deși el a participat la un mare congres la Varșovia în 1960, alături de Ingarden și Tartakiewicz, și, dacă nu mă înșel, și de Jakobson, care a prezentat acolo celebra lui *Linguistics and Poetics*, punînd bazele a ceea ce repede va deveni „mafia” in-

ra care am trăit și am lucrat în România între 1944 și 1989, ori, mai bine zis, 1996. Citirii printre rînduri i-am spus de multe ori „lectură esopică”. Ea nu a fost o atitudine de care putem fi, retrospectiv, foarte mindri, dar a fost condiția supraviețuirii culturii române sub comunism. O tristă condiție: puțini dintre noi au avut curajul să spună ce citeau printre rînduri, dar mulți dintre noi am știut să comunicăm printre rînduri ceea ce citeam, la alții, printre rînduri.

Dar nu despre aceasta vreau să vorbesc acum, ci despre un aspect mai concret. Atenția la subtext a însemnat, la mijlocul anilor cincizeci, nașterea, cum spuneam, a două noi științe, ambele datorate lui Vianu: *literatură comparată*, care citea printre rîndurile unui scriitor textul altui scriitor, care-l influențase pe primul, și *stilistica*, o disciplină care ne ajută să citim în textul unui scriitor expresia mai secretă a intențiilor sale, fie că el era conștient de ele, fie că nu. Curios, atunci nu am văzut cit de înrudite erau aceste discipline. Ambele introduceau însă o adîncime a textului nebanuită, fie externă (literatură comparată), fie internă, imanentă (stilistica). Desi-

foarte devreme, să ocupăm rîndurile din spate ale unui mare amfiteatru în care începea de la nouă, un curs general de marxism, binocuvîntat de noi pentru că, în așteptarea din fundul amfiteatrului, ne refăcăm după turbulențele nopții, fără a fi remarcăți de tovarășul conferențiar; o mică frondă fără urmări. Dar mi-amintesc încă și mai intens momentul revoluției de la Budapesta, în care puțini dintre noi au avut curajul să se adune la statuia lui Mihai Viteazul, cum ne vorbisem; pe acei puțini nu i-am mai văzut decenii după aceea, cînd a dispărut și colegul meu de an, Paul Goma. Sau momentul așa-zisei destinderi, al „spiritului de la Geneva”, după o întîlnire în 1955, a lui Hrusciov cu Eisenhower. Atunci a avut loc un anume „dezgheț” în România în care Miron Constantinescu a sfîrșit oarece speranțe în destalinizare. Tot în 1955, anul publicării *Problemele de stil* și al intrării lui Vianu la Academie, apăreau și *Moromeții* lui Marin Preda și *Străinul* lui Titus Popovici, iar Blaga traducea *Faust*. Un an mai târziu se reinstaura înghețul: cazul Jar era înfierat, Beniuc își afirma puterea la Uniunea Scriitorilor, iar în

ternațională a semioticii, pe deasupra Cortinei de Fier. Curînd după aceea, a luat naștere un cerc de poetică și stilistică la București, condus de Vianu, Al. Rosetti și un al treilea mare profesor, Mihai Pop. Mai ales ultimii doi erau prieteni cu Jakobson (Rosetti îi scrie lui Vianu încă din 1947 despre Jakobson: *Scrisori către Tudor Vianu* (vol. 2, p. 306). Tot curînd după aceea, eu am devenit secretarul acestui cerc și am început o serie de publicații cu Solomon Marcus, Al. Niculescu, Mihai Nasta, dar și cu colegii mei de generație Toma Pavel, Sanda Golopenția, Virgil Nemoianu, Mihai Zamfir, Mihaela Mancaș, Liliana și Pavel Ruxăndoiu și alții alții. Pot spune că, într-un fel, toți am fost elevii lui Vianu pentru că, fără el, această nouă paradigmă, nu ar fi fost cu puțință. (O spun cu mîndrie, dar și cu tristețe, pentru că mulți dintre aceștia am părăsit între timp România, iar grupul s-a risipit, deși un cerc de poetică a continuat la Universitate.) Această nouă paradigmă a devenit și a noastră. Vianu ne-a salvat intelectualul, dar și social. Trebuie spus că, fără ajutorul concret al lui Vianu, dar și al lui Rosetti, Mihai Pop, Boris Cazacu, al lui Iorgu Iordan, o întreagă generație intelectuală ar fi dispărut în anii cincizeci, înghițită de mizerie, incultură, spălare a creierului sau chiar închisoare. Orice istorie a elitelor culturale românești trebuie să țină seama de acest merit al marilor profesori ai anilor cincizeci, la București și, fără îndoială, și în alte universități.

Strategii

Cît de exact am înțeles noi atunci subtextul comunicării lui Vianu, modul în care el ni se comunica, mesajul „astfel lupt eu pentru supraviețuire. Faceți și voi la fel?”. Greu de răspuns. Dar am înțeles mai tîrziu. Am aflat astfel că această obiectivare a lucrului lui Vianu, pe la mijlocul anilor cincizeci, era de fapt a treia în cariera sa. Între iulie și decembrie 1940, profesorul trebuie să se explice în fața altor activiști, care-i ceruseră umiltoare informații despre originea etnică și confesiunea religioasă. O făcuse cu aceeași demnitate cu care avea să răspundă și mai tîrziu activiștilor comuniști. Curios, în anul următor, Vianu publică *Arta prozatorilor români*, prima abordare stilistică a scriitorilor români. O dezideologizare a demersului binevenit atunci, la fel ca și cea din anii cincizeci. Despre această carte avea să spună mai tîrziu în „Idei trăite” că era o „întregire a înțelegerii estetice și istorice a literaturii” (*Jurnal*, p. 348). Urma introducerea în teoria valorilor, din 1942, care dorea „să asigure filozofice tradiția de cultură a umanismului, nu să deschidă zarea către o vreme nouă. Această tendință corespunde stării mele de spirit de-atunci, înspăimîntată de prăbușirea culturii”, se explică Vianu în „Idei trăite” (*Jurnal*, p. 332). Să citim printre aceste rînduri din martie 1958 o spaimă similară în anii cincizeci despre comunism? În „Idei trăite” Vianu mărturisește deschis drama că nu putea, și nu voia, să treacă în „noua orînduire” fără cultura sa „veche”. Pe de altă parte, Ionel Vianu dezvăluie că ambasadorul Tudor Vianu, la Belgrad, lucra la *Problemele metaforei*, tocmai în perioada frămîntărilor sale cu privire la viitorul imediat.

Mi se pare important de subliniat atitudinea lui Vianu în trei momente de răscruce: nu etalarea dramei, nici ascunderea ei în exil intern, ori în emigrație, ci o demnă și bărbătească reorientare în științele care rămîn ale spiritului, dar astfel fundamentate, că ele nu pot fi atacate de cenzurile respective cu vechile mijloace ale acestora. În fond, schimbarea de paradigmă

însemna deconectarea de la sursa puterii a mijloacelor represive, concepute în vechea paradigmă. Acestea păreau deodată să alunece pe noile texte ale profesorului fără a avea priză la ele. Vianu ne-a dat astfel o lecție de demnitate, dar și una de eficacitate: a rezista nu înseamnă numai a se împotrivi, a nu accepta, ci și a inventa un limbaj nou, prin care te schimbi și tu însuși, nu în sensul impus de putere, ci în sensul dorit de tine.

De unde venea această nouă orientare? În amintirile despre Ovid Densusianu, în 1913, Vianu menționa că acest maestru întru modernitate lucra, simultan, la o istorie a limbii și la una a literaturii române. De fapt, această tradiție enciclopedică este prima tradiție modernă a culturii române. Uneori Vianu îi oferea poeziile sale maestrului, spre lectură, dar, spre uimirea lui, acesta se mîrginea la observații gramaticale. „Punctul de vedere filologic era pentru el o mască și o mînușă” (*Jurnal*, p. 11), explica, scurt, Tudor Vianu, fără să realizeze că exact în același fel îl percepeam și noi, elevii lui din anii cincizeci, chiar dacă nu comiteam poezii. Exemplul lui Ovid Densusianu pentru Vianu a fost exemplul lui Vianu pentru noi. Mai mult încă. De la Heliade-Rădulescu, Hasdeu, Maiorescu într-un fel, pînă la Iorga, Ovid Densusianu, Mircea Eliade, Vianu, Rosetti, Mihai Pop, cultura română a cunoscut doar această formă de activitate culturală, globală, nespecializată: un bloc cultural în care istoria și critica literară, lingvistica, istoria, filozofia și/sau antropologia nu erau distincte. Desigur, Maiorescu a operat teoretic distincția dintre ele, dar o critică literară specializată a venit abia cu George Călinescu, Vladimir Streinu, Șerban Cioculescu și Pompiliu Constantinescu.

În fond, critica literară în acest sens este recentă în cultura română, iar Vianu, prin readucerea studiului limbii în studiul textului, se situa pe o veche tradiție culturală românească. Această pluri-disciplinaritate, cum s-a numit respectiva abordare prin anii șaizeci, era însă stăpînită, la Vianu, de filozofie. El avea oroare de diletanți și admirație pentru ceea ce numea „specialistul cu orizont”. Întreg ansamblul de cunoștințe era fundat la Vianu de kantianism, dar și de o lungă tradiție umanistă. Faptul că el era destul de puțin înțeles de structuralism – a murit înainte de marea vogă a acestuia și a scris o singură dată un

articol critic despre un pre-structuralist, Paul Guiraud, în „O statistică lexicală și o problemă a vocabularului eminescian” (1959) – venea din faptul că el vedea în stil *expresia persoanei*, nu probleme lingvistice impersonale. Subiectul kantian, cu alte cuvinte, nu dispărea pentru Vianu în enunț, ci îl domina armonios. Foucault și Barthes, în prima lor fază, dimpotrivă, reduceau subiectul la enunțator, adică la un „loc vid” în care au loc operațiile de enunțare. Descendent din Vossler și Spitzer, Vianu nu cred că aprecia în mod deosebit nici pe Hjelmlev, nici pe Böhler. Ieșit dintr-o criză personală în care profesorul m-a ajutat foarte mult – urme ale acesteia vor apărea, cred, în *Scrisori către Tudor Vianu*, volumul III –, Vianu mi-a dat să citesc, prin 1957, *Le Langage*, de Vendryès. Nici tu mari poezi ai lumii, nici Sartre. Nu, Vendryès, de care atunci puțini, iar acum nimeni nu mai știe!

Îmi place uneori să visez la întîlniri fictive dintre Vianu și alți maestri, care m-au influențat în Vest, dar pe care el nu a avut cum să-i cunoască. Cum ar fi discutat Vianu, de exemplu, cu Bahtin, cel care îi critica se și pe Spitzer, și pe Saussure și care vedea rupturi în texte în care Vianu vedea doar armonie? Și cum ar fi discutat Vianu, cel care prin „atitudine stilistică” învățase jocul politic, cu Bahtin, care, deși înarmat cu concepte similare, se retrăsese într-un complet anonimat? Ar fi putut ei vorbi de singurul domeniu neutru care-i apropia, stilistica istorică? Visez și la alte întîlniri. Dispărut dintre noi în 1964, Vianu a ratat întîlnirea cu singurul filozof francez, dacă nu chiar occidental, care-i seamănă leit: Paul Ricoeur (născut în 1913). Aceeași erudiție, aceeași stăpînire a științei limbajului prin filozofie, aceeași credință că eul se poate împlini doar prin *celălalt*, prin cultură, prin reancorarea narațiunii în experiența cotidiană. Da, Vianu a fost, ar fi putut deveni, un Ricoeur român. Nu întîmplător, poate, Ricoeur a fost un mare prieten al lui Eliade. Sau, cum ar fi stat de vorbă Vianu cu marele meu maestru, A.J. Greimas (născut în 1917), lituanianul refugiat la Paris, și un alt specialist al subiectivității amînat, pe care s-o regăsească, ori de care avea să îndrăznească să scrie abia în ultima lui carte, *De l'imperfection* (1987)? Ambii, Ricoeur și Greimas, erau dintr-o generație care urma celei a lui Vianu și se afirma după al doilea război mondial.

Ei învățaseră să deslușească în text nu numai „notele însoțitoare”, dar și minciunile și manipulările cele mai grosolane. Și m-au învățat și pe mine să le deslușesc...

Farmecul „desuet” al persoanei

Astăzi, cînd structuralismul aparține de mult istoriei și subiectul se reîntoarce în științele umane, Ricoeur se bucură de o notorietate imensă. Recitindu-l pe Vianu, mă întreb dacă radicalismul acelor care, prin anii șaizeci și șaptezeci, vedeau în Vianu doar un Spitzer român nu a fost prematur. Văzut din perspectiva anilor nouăzeci, Tudor Vianu pare a fi avut ceea ce le lipsea atunci multor altora: știința, dar și sensibilitatea de-a studia *textul în cultură*, nu în vid. Poate că umanismul lui, etica datoriei de sorginte kantiană ni se pare prea severă astăzi, deși melancolia lui, pe care, din nou, noi o descoperim în el la fel de uimiți precum el o descoperia la Ovid Densusianu (*Jurnal*, p. 13), această melancolie, deci, mă face să simt mai curînd lupta cu sine a celui care *știa* că umanismul lui era, în mijlocul Gulagului comunist, o utopie, deși o nobilă utopie, și care, de aceea, vorbind despre această utopie, își vorbea lui însuși, nu spre a se autoper-suada, ci spre a putea îndura îngrozitorul cotidian...

Aș dori să citez, în încheiere, cîteva rînduri din *Fragmente autobiografice* ale lui Vianu, intitulat „Catedră”: „*Intri în clasă. S-au adunat mulți studenți (...) nu numai pentru a asculta un profesor, dar și pentru a primi exemplul unui om. Dacă tu gîndești ce însemnătate au avut maestrul tău pentru tot ce ai devenit mai tîrziu, simte-ți întreaga răspundere atunci cînd ai devenit tu însuși profesor. În toată activitatea ta vei fi neliniștit de o întrebare și purtat de un dor. Printre tinerii adunați în jurul catedrei (...) fi va un spirit mai bun ca al tău, o inimă mai încinsă, capabilă să facă ceea ce ai dorit și n-ai putut duce pînă la capăt? Ai dori ca omul acela să existe și tu să-i poți fi de ajutor*” (*Jurnal*, pp. 316-317).

Tudor Vianu scria aceste „Fragmente” cînd împlinea, în 1957, șaizeci de ani. Eu împlineam tot atunci, cam cînd l-am cunoscut, douăzeci. Scriu acest articol acum, despre el, cînd eu însumi am depășit șaizeci de ani. „*Iar timpul crește-n urma mea... Mă-ntunec*”.

THE RON BROWN FELLOWSHIPS

The Government of the United States of America will offer scholarships for advanced students and young professionals who are citizens of Romania. The scholarships are subject to the availability of funding. The fellowships will provide the opportunity for one or two years of study at the Master's degree level in the fields of:

- educational administration/civic education;
- law;
- public administration/public policy.

Competition for the Ron Brown Fellowships is merit-based and open to anyone meeting the following criteria:

- Applicants must have an University degree with good academic standing.
- Applicants must have a degree in law if applying in that field.
- Applicants must demonstrate that they will benefit professionally from a course of study in the USA.
- Applicants must be under the age of 40.

APPLICATION FORMS CAN BE OBTAINED FROM THE FULBRIGHT COMMISSION. THE DEADLINE FOR SUBMITTING THE COMPLETED APPLICATIONS TO THE FULBRIGHT COMMISSION IS FEBRUARY 10, 1998.

INFORMATION CAN BE OBTAINED FROM THE FULBRIGHT COMMISSION, STR. AUSTRULUI NO. 15, 73112 BUCUREȘTI, TEL. (01) 210-4914, FAX (01) 210-4915, 10:30-16:30 MONDAY THROUGH THURSDAY.

GABRIELA ADAMEȘTEANU

Anul Germaniei

În războiul dintre „profesioniști” și intelectuali aceștia din urmă au reușit să marcheze un punct, prin numirea lui Andrei Pleșu în postul de ministru de Externe. Mai înainte însă de primele declarații ale acestuia privind Germania ca o prioritate a politicii românești față de Europa, anul 1998 fusese deja anunțat ca an al relației cu Germania, în timpul vizitei președintelui Constantinescu (15-18 decembrie 1997). Cum va reuși însă România să stabilească, în 1998, o relație privilegiată cu Germania, aflată în tensiunea unui an electoral? Victoria creștin-democraților cancelarului Kohl (partidul cu care PNȚCD avea relații prin Corneliu Coposu și Emil Constantinescu) nu este deloc sigură la această oră. Atitudinea rezervată a unei părți a populației Germaniei față de moneda unică și față de costurile extinderii UE, pe care în mare parte trebuie să le suporte, pot aduce la putere social-democrații. Poate, de aceea, președintele Constantinescu, însoțit în vizita sa de o delegație impresionantă de miniștri - Adrian Severin (ministru de stat, ministrul Afacerilor Externe), Mircea Ciurara (ministru de stat, ministrul Industriei și Comerțului), Daniel Dăianu (ministru Finanțelor), Andrei Marga (ministru Educației Naționale), Ion Caramitru (ministru Culturii), Alexandru Herlea (ministru delegat pe lângă primul-ministru, Departamentul Integrării Europene), de consilierii Zoe Petre, N. Constantinescu, Dan Căpățână, Daniel Barbu, de prefectul de Constanța, Marian Pârjol și, nu în ultimul rând, de Tudor Dunca, ambasadorul României în Germania, numit recent, în octombrie 1997 - a avut un program atât de încărcat.

Dacă la Bonn prioritare au fost întinirile politice, de la cel mai înalt nivel și pe întreaga scară a corurilor politice, la Hamburg și la München au prevalat întâlnirile cu investitorii și expozerurile pe

teme economice ale președintelui. Calitativ, acestea au mers în „crescendo”, cel mai mare succes avându-l expunerea de la München, urmată de discuții ale miniștrilor români cu oamenii de afaceri special veniți ca să întâlnească înalta delegație a României. La Bonn (16 decembrie 1997), președintele Emil Constantinescu a fost primit de către președintele federal, Roman Herzog și de cancelarul federal, Helmut Kohl (care s-a manifestat, din cite am

Cancelarul federal dr. Helmut Kohl

Președintele Constantinescu vizitează Germania

Apelurile pro-monarhice devin tot mai sonore

Președintele român, Emil Constantinescu, 58 de ani, care este așteptat în această seară la Bonn, trebuie, în ultima vreme, să se constituie ca ultim bastion împotriva unui amenințator haos al reformei în România. Juriștul și judecătorul care în timpul comunismului a evadat în geologie a mijlocit cu succes ultima remaniere a guvernului Victor Ciurbea. Întodeauna Constantinescu a fost acela care a reiterat ideea reformatoare, dintre care cea referitoare la cooperarea dintre România, Polonia și Ucraina a fost, până în prezent, cea mai importantă. Constantinescu a fost, de asemenea, naș al acordurilor încheiate cu Ungaria și Ucraina, considerate nerealizabile cu ani în urmă.

Însă, Constantinescu se află cu spatele la perete. Criza economică continuă. Cresc tensiunile din cadrul guvernului cvadripartit, format din partidul său țărănesc (PNȚCD), social-democrații (PD), național-liberalii (PNL) și din reprezentanții ai minorității maghiare (UDMR). Poporul își pierde răbdarea, după cum arată numărul crescând al grevelor, care probabil nu se extind pentru că Victor Ciurbea, care conduce guvernul, este un fost lider sindical.

Acum, Ciurbea și Constantinescu sînt amenințați de o altă probă de duranță: un conflict cu UDMR-ul, ai cărei miniștri au părăsit, deocamdată, coaliția guvernamentală. Motivul neînțelegerii îl constituie problemele învățămîntului în limba maghiară și înființarea unei universități maghiare. Alte nemulțumiri au produs trei miniștri - cei de la Agricultură, Cultură și Informații - din guvernul Ciurbea. Ei au semnat împreună cu alți 99 de reprezentanți ai vieții publice un apel pentru reinstaurarea monarhiei - subminând, în acest fel, constituția republicană. Ciurbea a trebuit să ducă o muncă de convingere de două ore pentru a-i împiedica pe miniștri să se

aflat, foarte cordial). Apoi, după un discurs în fața reprezentanților economiei germane, la Camera de Comerț și Industrie din Bonn, a avut convorbiri cu Helmut Lippelt (Alianța '90 - Verzi), cu dr. Hermann Otto Solms (Partidul Liber Democrat), cu Michael Glos (Partidul Creștin Social), Günther Verheugen (Partidul Social-Democrat), dr. Wolfgang Schäuble (Partidul Creștin Democrat-Creștin Social) ș.a. O întâlnire importantă a fost și cea cu președinta Bundestag-ului german, dr. Rita Süsmuth.

Poate, în ciuda marii sale capacități de muncă, președintele Constantinescu ar trebui, pe viitor, să-și mai spăzieze multe întâlniri, amintindu-și cum, la Bonn, unde orarul fusese calculat la minut, telefoanele de la aeroportul militar, alertat de o modificare de ultimă oră a vremii l-au silit să plece din ambasada României, la numai zece minute după ce a intrat. Frumoasa ambasadă era plină de oficialități germane, dar mai ales de cetățeni de origine română, unii dintre ei veniți special din alte landuri, pentru a-i întâlni pe președinte și delegația sa. Tot pentru eficiența sporită a unei astfel de deplasări ar trebui probabil gândite din vreme întâlniri separate ale miniștrilor care îl însoțesc pe președinte cu oamenii de afaceri, pentru ca aceștia să aibă ocazia să-și afirme profesionalismul. Am văzut, de pildă, discuția pe care ministrul Dăianu a susținut-o, la München, cu parte dintre oamenii de afaceri rămași în sală după ce s-a terminat expunerea președintelui și am auzit bunele lor aprecieri.

Președintele a dovedit prezență de spirit, în cursul conferinței ținute în spa-

țiu fastuos al Primăriei din Hamburg, în fața unei manifestații de ostilitate care îi fusese organizată de un grup de homosexuali. În afara celor care scandau lozinci și huiduiiau la intrare, îmbrăcați în tee-shirt-uri albe pe care scria, cu litere negre „Opriți persecutarea homosexualilor în România”, un grup de cinci persoane (trei bărbați cu creste roșii și blonde și două femei) s-au manifestat direct în sală, în timpul discursului președintelui. Ei s-au ridicat în picioare, s-au dezbrăcat de hainele mai groase ca să rămână în tee-shirt-urile cu inscripții și și-au strigat lozincile plin cînd au fost evacuați din sală. La plecarea lor, președintele Constantinescu a răspuns, zîmbind, că el personal nu cunoaște cazuri de homosexuali persecutați în România și dacă manifestații au astfel de date, îi roagă să le dea oficialităților române. Ambasadorul Dunca feștig și vorbească cu ei, iar gazdele hamburgheze l-au complimentat pe președinte pentru spiritul său de dialog.

În fapt, însă, s-ar părea că există semnalări de încălcare a drepturilor omului în privința unor homosexuali din România.

De o vizită similară (oficială de stat) beneficiase și președintele Ion Iliescu, chiar în vara lui 1996, înaintea alegerilor. Presa nu a scris atunci aproape nimic, iar cancelarului Kohl s-a purtat, din cite se spune, deosebit de rece. Presa germană nu este prea generoasă cu românii care au făcut numeroase impresii proaste atît în timpul regimului Ceaușescu (vinzarea sașilor pe mărci), cit și pe urmă (tregeri ilegale de frontieră, procent ridicat de delincvență etc.). Vizita președintelui Constantinescu a beneficiat de o mult mai mare mediatizare, chiar dacă unele articole au fost răutăcioase, utilizînd evident multe birfe locale. Altele au prezentat în mod neutru prezența delegației și eforturile ei. Vom reproduce articolul care a precedat vizita președintelui României. El dă un îngrîșorător tablou (șă sperăm că exagerat) al unui haos politic românesc greu de stăpînit.

Erată

Cerem scuze mitropolitului Corneanu și cititorilor noștri deoarece în nr. 52/97 am publicat o fotografie care nu-i aparține. Eroarea se datorează agenției Rompres, unde redacția a comandat explicit fotografia mitropolitului Corneanu.

Redactor-șef: GABRIELA ADAMEȘTEANU
Redactor-șef adjuncț: RODICA PALADE
Publicist-comentator: ANDREI CORNEA

Redactori: IULIAN ANGHEL, IOANA IERONIM, AURELIAN CRĂCIUN, MIHAILA CRĂCIUN;
Grafician: DAN PERJOVSCHI; Contabil șef: ALINA CORBU; Șef serviciu marketing-distribuție: MIRCEA VLAD IONESCU; Asistent marketing-publicitate: MIHAILA CUCU; Secretariat: MARA ȘTEFAN

Diffuzare, abonamente: Constantin Șatalla, Alexandru Petrea; Operator calculator: Lidia Cristescu; Corectură: Rodica Toader, Adriana Bobilea; Casierie, abonamente: Mihaela Antonescu

Rubrici: ILIE ȘIBRĂNESCU (comentarii economice), ȘERBAN BRESCU, H.-R. PATAPIEVICI, ZOE PETRE, EMIL HUREZEANU, DAN PAVEL, IRINA CALIN CRISTEA, CRISTIAN PREDĂ (comentarii politice), DAN C. MIHĂILESCU (cronici literare), MAGDA CĂRNECI (cultură), IRINA COROIU (cronici de teatru).

Consiliu consultativ „22”: MONICA IOVINESCU, VIRGH IERUNCA, MIHAILA SORA, ȘERBAN PĂPĂDOȘIEA, ȘORIN ALEXANDRESCU, MIRCEA MARTIN, MIHNEA BERINDEI, VIADIMIR TISĂNEANU, GABRIEL ANDRESCU, ȘORIN ANTOHII, H.-R. PATAPIEVICI

Tipărit la Progresul Românesc, Tehnoredacție computerizată „22”, Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120, Tel 311.22.08, 614.17.76; Fax 311.22.08

e-mail: r22@r22.sfos.ro, http://www.sfos.ro/culture/22/

Responsabil de număr: AURELIAN CRĂCIUN

ISSN-1220-6761

CITITORII DIN STRĂINĂTATE

se pot abona la revista „22” acțiunind la redacție (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunîndu-l în conturile deschise la Banca Comercială Ion Țiriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12:
(pentru dolari în contul 4024009230,
pentru mărci în contul 4024009231,
pentru franci francezi în contul 4024009235,
pentru lire sterline în contul 4024009232,
pentru franci elvețieni în contul 4024009233,
pentru lire italiene în contul 4024009234) sau
(pentru orice fel de valută) trimițînd un cec (money order) pe adresa: Revista „22”, Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România.

Pentru a nu se reține un comision foarte mare de către bănci, rugăm abonatii cărora le stă în putință acest lucru ca plățile care se fac prin CEC (nu virament) să se facă prin CEC-uri plătibile în SUA și exprimate în dolari SUA sau prin CEC-uri exprimate în mărci germane și plătibile în Germania.

	1 an	6 luni	3 luni
-Europa	80 \$	40 \$	20 \$
-Europa occidentală și Israel	140 DM	70 DM	35 DM
	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
	100 CHF	50 CHF	25 CHF

-Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia	40 \$	20 \$	10 \$
--	-------	-------	-------

-SUA, Japonia, Australia	100 \$	50 \$	25 \$
--------------------------	--------	-------	-------

sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

Revista „22” anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

Traducere neoficială
Articol apărut în cotidianul
HANDELSBLATT din
15 decembrie 1997, în p. 11